

Cyfarfod

CYFARFOD BLYNYDDOL Y CYNGOR

Dyddiad ac Amser

1.00 y.h., DYDD IAU, 2AIL MAI, 2019

*** NODER ***

Bydd y cyfarfod yn cael ei we-ddarlledu

https://gwynedd.public-i.tv/core//cy_GB/portal/home

Lleoliad

Siambr Dafydd Orwig, Swyddfa'r Cyngor, Caernarfon, Gwynedd. LL55 1SH

Pwynt Cyswllt

Eirian Roberts

01286 679018

eirianroberts3@gwynedd.llyw.cymru

(DOSBARTHWYD Dydd Mercher, 24 Ebrill 2019)

**Dilwyn Williams
Prif Weithredwr**

www.gwynedd.llyw.cymru

DYDD MERCHER, 24 EBRILL 2019

Annwyl Gyngorydd,

CYFARFOD O GYNGOR GWYNEDD – DYDD IAU, 2 MAI 2019

FE'CH GWYSIR TRWY HYN i gyfarfod o **GYNGOR GWYNEDD** a gynhelir am **1.00 y.h.**, **DYDD IAU** nesaf, **DYDD IAU, 2AIL MAI, 2019 YN SIAMBR DAFYDD ORWIG, SWYDDFA'R CYNGOR, CAERNARFON, GWYNEDD. LL55 1SH**, i ystyried y materion a grybwyllir yn y rhaglen a ganlyn.

Yr eiddoch yn gywir

Prif Weithredwr

Bydd yr ystafelloedd a ganlyn ar gael i'r grwpiau gwleidyddol yn ystod y bore:-

Plaid Cymru - Siambr Dafydd Orwig
Annibynnol – Siambr Hywel Dda
Llais Gwynedd – Ystafell Gwyrfai
Annibynnol Unedig Gwynedd - Ystafell Daron

RHAGLEN

1. ETHOL CADEIRYDD

Ethol Cadeirydd ar gyfer 2019/20.

2. ETHOL IS-GADEIRYDD

Ethol Is-gadeirydd ar gyfer 2019/20.

3. YMDDIHEURIADAU

Derbyn unrhyw ymddiheuriadau am absenoldeb.

4. COFNODION

5 - 25

Bydd y Cadeirydd yn cynnig y dylid llofnodi cofnodion y cyfarfod blaenorol o'r Cyngor a gynhaliwyd ar 7 Mawrth, 2019 fel rhai cywir (ynghlwm).

5. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Derbyn unrhyw ddatganiad o fuddiant personol.

6. CYHOEDDIADAU'R CADEIRYDD

Derbyn unrhyw gyhoeddiadau gan y Cadeirydd.

7. GOHEBIAETH, CYFATHREBIADAU, NEU FUSNES ARALL

Derbyn unrhyw ohebiaeth, gyfathrebiadau neu fusnes arall a ddygir gerbron yn arbennig dan gyfarwyddyd y Cadeirydd.

8. MATERION BRYS

Nodi unrhyw eitemau sy'n fater brys ym marn y Cadeirydd fel y gellir eu hystyried.

9. CWESTIYNAU

Ystyried unrhyw gwestiynau y rhoddwyd rhybudd priodol ohonynt o dan Adran 4.19 o'r Cyfansoddiad.

10. PRIF NEGESEUON GAN Y CYFARWYDDWR STATUDOL GWASANAETHAU CYMDEITHASOL O RAN PERFFORMIAD 2018-19 26 - 32

Cyflwyno adroddiad y Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol (ynghlwm).

11. ADRODDIAD BLYNYDDOL PENNAETH Y GWASANAETHAU 33 - 38
DEMOCRATAIDD 2018/19

Cyflwyno adroddiad Pennaeth y Gwasanaethau Democraidd (ynghlwm).

12. PENODI CADEIRYDD I'R PWYLLGOR GWASANAETHAU
DEMOCRATAIDD

Penodi Cadeirydd i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democraidd.

[Yn unol a gofynion adran 14 o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, y Cyngor Llawn sydd i benodi cadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democraidd ac ni all benodi aelod o grŵp gwleidyddol sy'n cael ei gynrychioli ar y weithrediaeth.]

13. ADRODDIAD BLYNYDDOL CRAFFU 2018/19 39 - 57

Cyflwyno adroddiad blynyddol craffu (ynghlwm).

14. CYDBWYSEDD GWLEIDYDDOL Y CYNGOR 58 - 62

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Gwasanaethau Democraidd (ynghlwm).

Y CYNGOR DYDD IAU, 7 MAWRTH 2019

Yn bresennol: Y Cynghorydd Annwen Hughes (Cadeirydd);
Y Cynghorydd Edgar Wyn Owen (Is-gadeirydd).

Y Cynghorwyr: Craig ab Iago, Menna Baines, Freya Hannah Bentham, Dylan Bullard, Stephen Churchman, R.Glyn Daniels, Anwen Davies, Elwyn Edwards, Alan Jones Evans, Aled Evans, Dylan Fernley, Peter Antony Garlick, Simon Glyn, Gareth Wyn Griffith, Selwyn Griffiths, Alwyn Gruffydd, John Brynmor Hughes, Louise Hughes, R.Medwyn Hughes, Sian Wyn Hughes, Judith Humphreys, Nia Jeffreys, Peredur Jenkins, Aeron M.Jones, Aled Wyn Jones, Anne Lloyd Jones, Berwyn Parry Jones, Charles W.Jones, Elin Walker Jones, Elwyn Jones, Eric Merfyn Jones, Huw Wyn Jones, Keith Jones, Kevin Morris Jones, Sion Wyn Jones, Eryl Jones-Williams, Cai Larsen, Beth Lawton, Dilwyn Lloyd, Dilwyn Morgan, Linda Morgan, Dafydd Owen, Dewi Owen, W.Roy Owen, Jason Parry, Nigel Pickavance, Peter Read, Dewi Wyn Roberts, Elfed P.Roberts, Gareth A.Roberts, John Pughe Roberts, W.Gareth Roberts, Mair Rowlands, Paul Rowlinson, Angela Russell, Dyfrig Siencyn, Mike Stevens, Gareth Thomas, Ioan Thomas, Hefin Underwood, Catrin Wager, Cemlyn Williams, Eirwyn Williams, Elfed Williams, Gareth Williams, Gethin Glyn Williams a Gruffydd Williams.

Hefyd yn bresennol: Dilwyn Williams (Prif Weithredwr), Morwena Edwards (Cyfarwyddwr Corfforaethol), Dafydd Edwards (Pennaeth Cyllid), Iwan Evans (Pennaeth Gwasanaeth Cyfreithiol / Swyddog Monitro), Geraint Owen (Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol / Pennaeth Gwasanaeth Democratiaeth), Dafydd Wyn Williams (Pennaeth Amgylchedd) (ar gyfer eitem 7), Rhun ap Iared (Uwch Gyfreithiwr / Dirprwy Swyddog Monitro), Gareth Jones (Uwch Reolwr Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd) (ar gyfer eitem 13), Emlyn Jones (Uwch Reolwr Ymgynghoriaeth Gwynedd) (ar gyfer eitem 14), Vera Jones (Rheolwr Democratiaeth), Eirwyn Williams (Rheolwr Gwasanaethau Ymgynghorol Adnoddau Dynol) (ar gyfer eitem 8), Dewi Jones (Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor) (ar gyfer eitem 9), Gwenan Mai Roberts (Rheolwr Gwarchod y Cyhoedd) (ar gyfer eitem 13) ac Eirian Roberts (Swyddog Cefnogi Aelodau).

1. YMDDIHEURIADAU

Y Cynghorwyr Annwen Daniels, Linda Ann Jones, Dafydd Meurig, Rheinallt Puw ac Owain Williams.

2. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r Cyngor a gynhaliwyd ar 6 Rhagfyr, 2018 fel rhai cywir.

3. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Datganodd y Cynghorydd Aled Wyn Jones fuddiant personol yn eitem 16(B) – Rhybudd o Gynnig gan y Cynghorydd Alwyn Gruffydd - oherwydd bod perthynas iddo yn gweithio i'r Canolfannau Iaith.

Roedd o'r farn ei fod yn fuddiant oedd yn rhagfarnu, a gadawodd y cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem.

Datganodd y Swyddog Monitro fuddiant personol yn eitem 8 - Adolygiad Blynyddol – Polisi Tâl y Cyngor 2019/20 - ar ran y prif swyddogion oedd yn bresennol gan fod yr adroddiad yn ymwneud â'u cyflogau.

'Roedd o'r farn ei fod yn fuddiant oedd yn rhagfarnu ac, ynghyd â'r Cyfarwyddwr Corfforaethol, y Pennaeth Cyllid a'r Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol, gadawodd y Swyddog Monitro'r cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem.

4. CYHOEDDIADAU'R CADEIRYDD

Cydymdeimlwyd â'r Cynghorwyr Dewi Owen, Beth Lawton a Rheinallt Puw ar golli anwyliaid yn ddiweddar.

Nodwyd hefyd bod y Cyngor yn dymuno cofio am bawb o fewn cymunedau'r sir oedd wedi colli anwyliaid yn ddiweddar.

Safodd y Cyngor fel arwydd o barch.

Llongyfarchwyd y canlynol:-

- Y criw o Gynghorwyr a enwebwyd gan Prostate Cymru am wobwr ar ôl codi dros £8,000 i Elusen Prostate Cymru yn ystod digwyddiad "Trôns dy Dad" yn Awst 2018. Nodwyd y byddai'r Cynghorwyr Dilwyn Lloyd, Roy Owen a Steven Churchman yn mynd i'r seremoni wobrwyo yng Nghaerdydd ym mis Ebrill.
- Ysgol Gynradd Dolbadarn Llanberis ar ennill cystadleuaeth Côr yr Ŵyl, rhaglen Heno ym mis Rhagfyr.
- Ysgol Bro Idris, Dolgellau ar ennill un o wobrau cystadleuaeth GTPM (STEM) 'Ffermfaisio' yr NFU - un o naw ysgol gynradd i ennill ystod o wobrau cystadleuaeth Ffermfaisio. Nodwyd bod y disgyblion bellach yn cynllunio ar gyfer arddangos eu dyluniad yn Nhŷ'r Cyffredin yn ystod Wythnos Wyddoniaeth Prydain, pan fyddai'r panel o feirniaid yn penderfynu ar bencampwyr y gystadleuaeth gyfan.
- Jess Kavanagh, Swyddog Pobl Ifanc Egnïol yn yr Adran Economi a Chymuned ar ei llwyddiant diweddar yn y maes rygbi.
- Darren Bingham o Ddeiniolen ar gael ei ddewis i gynrychioli Cymru mewn dartiau am y tymor.

Dymunwyd yn dda i'r Cynghorwyr Peredur Jenkins (Aelod Cabinet Cyllid) a W.Gareth Roberts (Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant) fyddai'n camu i lawr o'r Cabinet ddiwedd y mis ar ôl cyfnod hir o wasanaeth.

Nodwyd, mewn rali yng Nghaernarfon yn ddiweddar, y bu i Is-gadeirydd y Cyngor dderbyn deiseb yn gofyn i'r Cyngor hwn ddatgan argyfwng hinsawdd, a bod cynnig ar y mater yma eisoes ar raglen y cyfarfod hwn.

5. GOHEBIAETH, CYFATHREBIADAU, NEU FUSNES ARALL

Dim i'w nodi.

6. MATERION BRYS

Dim i'w nodi.

7. CWESTIYNAU

(Dosbarthwyd atebion ysgrifenedig yr Aelodau Cabinet i'r cwestiynau i'r aelodau ymlaen llaw.)

(1) Cwestiwn gan y Cyngorydd Sion Jones

“Mae Llywodraeth Cymru wedi cadarnhau cefnogaeth ariannol er mwyn datblygu llwybrau beicio, yn cynnwys llwybr beicio o Fethel i Gaernarfon. Mae ffordd osgoi Bontnewydd a Chaernarfon eisoes wedi cychwyn adeiladu. Oes modd sicrhau bod y cynllun llwybr beicio Bethel i Gaernarfon yn cael ei wireddu, ac oes angen mwy o arian gan y Llywodraeth, i ddechrau'r trafodaethau cyn gynted â phosib'?”

Ateb gan yr Arweinydd, y Cyngorydd Dyfrig Siencyn, yn absenoldeb yr Aelod Cabinet Amgylchedd, y Cyngorydd Dafydd Meurig

“Mae'r ateb ysgrifenedig gan y gwasanaeth yn amlygu eu hymdrechion hwy i geisio cael y llwybr beicio i gyd-redeg, neu i fod yn rhan, o'r cynllun ffordd osgoi newydd a hefyd y sawl cais grant mae nhw wedi gyflwyno i gael y llwybr beicio yma a llwybrau beicio eraill yn ogystal ar draws y sir.”

Cwestiwn Atodol gan y Cyngorydd Sion Jones

“Os oes angen i ni gael mwy o arian ar gyfer gwireddu'r cynlluniau llwybrau beicio yma, oes modd i'r Arweinydd gysylltu â mi, i geisio cysylltu hefo'r Gweinidog, ar gyfer symud hyn ymlaen ar ran Bethel a Chaernarfon, ond hefyd ar ran y sir?”

Ateb gan yr Arweinydd, y Cyngorydd Dyfrig Siencyn, yn absenoldeb yr Aelod Cabinet Amgylchedd, y Cyngorydd Dafydd Meurig

“Yn sicr, os byddwn ni angen help llaw i yrru'r neges yn ôl i'r manau priodol mi wnawn gysylltu â'r aelod a byddwn yn falch iawn o gael ei help.”

(2) Cwestiwn gan y Cyngorydd Elwyn Jones

“Blwyddyn ers cychwyn ail-fodelu'r Gwasanaeth Ieuenctid, ac yn unol â'r weledigaeth oedd yn Opsiwn 3, ydi'r Aelod Cabinet, sydd â chyfrifoldeb am y Gwasanaeth yn gallu cadarnhau fod yna bellach 19 o weithwyr ieuenctid llawn-amser – 14 yn ychwanegol i'r 5 a gadwodd eu swyddi – a 21 o weithwyr rhan-amser wedi eu penodi i symud y Gwasanaeth yn ei flaen?”

Ateb gan yr Aelod Cabinet Tai, Hamdden a Diwylliant, y Cyngorydd Craig ab Iago

“Fel y gwelwch o'r ateb ysgrifenedig byr, mae gennym ni lond tŷ hefo'r gweithwyr llawn amser, ond ddim cweit yna hefo'r gweithwyr rhan amser.”

Cwestiwn Atodol gan y Cyngorydd Elwyn Jones

“Ydi'r £50,000 a glustnodwyd llynedd ar gyfer clybiau gwirfoddol, cymdeithasol a mudiadau gwirfoddol, ayb, wedi ei hawlio?”

Ateb gan yr Aelod Cabinet Tai, Hamdden a Diwylliant, y Cyngorydd Craig ab Iago

“Mae'r gwasanaeth newydd yn mynd o nerth i nerth a dim ond pethau positif rwy'n glywed. Rydym ni'n cydweithio'n galed iawn hefo clybiau cymunedol i wneud yn siŵr bod pobl ifanc yn lle bynnag yn cael be mae nhw angen. Os ydych chi eisiau ffigurau penodol am faint o bres yn union sydd wedi'i wario o'r pot yna, gallwn ffendio allan i chi, dim problem.”

(3) Cwestiwn gan y Cyngorydd Aeron Jones

“Mae polisi Canu Gloch y Cyngor yma i ddiogelu staff a defnyddwyr y Cyngor. Roedd hwn yn rhywbeth rwyf i yn bersonol wedi bod yn gwrthio'r Cyngor hwn ers 2008 i weithredu arno, ac yn bwysicach, i ddiogelu unigolion sy'n penderfynu dilyn y trywydd hwn. A all yr Aelod Cabinet ddweud wrthyf faint o unigolion yn y Cyngor yma sydd wedi defnyddio'r system 'Canu'r Gloch' i adrodd am reolwyr sydd wedi torri rheolau'r Cyngor yma ers 2015?”

Ateb gan yr Aelod Cabinet Cefnogaeth Gorfforaethol, y Cyngorydd Nia Jeffreys

“Mae'r polisi ar Ganu'r Gloch yn y Cyngor wedi'i sefydlu er mwyn annog gweithwyr sy'n bryderus ynghylch camymarfer i deimlo'n ddigon hyderus i ddod ymlaen a rhannu eu pryderon. Mae'r polisi yn datgan y dylai gweithwyr ddefnyddio'r polisi hwn os ydynt yn rhesymol amau bod yna gamymarfer neu drosedd wedi cymryd lle, ar fin digwydd neu efallai am ddigwydd. Cydnabyddir bod yr Aelod wedi bod yn arddel codi ymwybyddiaeth ymysg y gweithlu ynglŷn â bodolaeth a chynnwys y Polisi hwn dros y blynnyddoedd. Un o'r ffyrdd o godi ymwybyddiaeth oedd i ddosbarthu cerdyn cyswllt i bob aelod o staff yn ogystal â chynnwys y cerdyn yn y pecyn penodi pan fo aelod o staff newydd yn cychwyn hefo'r Cyngor.

Ers 2015, mae'r polisi 'Canu'r Gloch' wedi'i ddefnyddio gan aelodau staff ar dri achlysur gydag un achos o adrodd ar reolwr ac un arall o adrodd ar reolwr a chydweithwyr.

Mae'n bwysig nodi, fodd bynnag, bod aelodau staff eraill wedi dewis peidio dilyn Polisi Canu'r Gloch ac wedi ceisio datrysiaid i sefyllfaoedd trwy'r Drefn Gwyno a'r Drefn Ddisgyblu.”

Cwestiwn Atodol gan y Cyngorydd Aeron Jones

“Pa bryd mae Cyngor Gwynedd am fod yn gwarchod unigolion sy'n chwythu y chwiban go iawn?”

Ateb gan yr Aelod Cabinet Cefnogaeth Gorfforaethol, y Cyngorydd Nia Jeffreys

“Mae'r polisi Canu'r Gloch yn ofnadwy o bwysig i mi, ac yn bwysicach na'r polisi hyd yn oed, ydi bod staff yn gallu ymddiried ynddo. Os nad ydi'r staff yn ffyddiog bod y polisi yn mynd i gael ei weithredu'n iawn, does dim gwerth iddo, ac mae hwn yn bwynt rwy'n gymryd yn ofnadwy o ddifri'. Mae yna dipyn o dystiolaeth ar hyn sy'n rhoi hyder i mi bod y polisi yn gweithio yng Ngwynedd. E.e. mae'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol wedi cynnal dau ymarferiad dros y 4 blynedd ddiwethaf i asesu lefel ymwybyddiaeth a hyder staff yn yr union bolisi yma. Felly roedd 81% o'r staff wnaeth ateb yr holiadur yn 2014/15 yn dweud eu bod yn gwybod am y polisi ac erbyn 2017/18, 'roedd 87% yn dweud hynny. Mae staff yn dweud eu bod wedi dysgu am y polisi drwy gyfuniad o ganolfan bolisi ar lein, sesiynau anwytho, trwy eu rheolwyr, gan gydweithwyr, o adnoddau dynol, y cerdyn cyswllt, trwy'r undebau a hefyd mae yna bosteri o gwmpas y Cyngor. Fel rhan o'r ymarferiad gofynnwyd i staff roi sgôr 1-5 yn eu hyder hwy yng ngweithrediad y polisi. Y sgôr cyfartalog oedd 3.1 yn 2014/15 ac roedd hyn wedi cynyddu i 3.4 erbyn 2017/18. Wedi dweud hyn, 'rwy'n dallt yn iawn bod cymryd y cam o ganu'r gloch ar eich rheolwr neu eich cydweithwyr yn un ofnadwy o anodd ac yn un sy'n rhoi straen mawr ar unrhyw berson, yn enwedig os ydych chi'n amau eu bod wedi gwneud gweithred anghyfreithlon neu dywyllodrys neu lygredig.

Felly mae angen i bob un o aelodau'r Cyngor a'r uwch swyddogion chwarae eu rhan yn rhoi hyder i staff fel bod materion fel hyn sy'n dod i'r fei yn cael eu delio hefo nhw. Rydw i'n gwybod y bydd y Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn cynnal ymarferiad tebyg eto yn ystod y flwyddyn ariannol nesaf a bydd canlyniadau'r gwaith hwnnw o ddiddordeb mawr i mi. Mae'n rhywbeth y byddaf yn ei ddefnyddio mewn cyfarfodydd herio perfformiad a bydd hefyd yn rhoi arweiniad sut y gallwn godi mwy o ymwybyddiaeth a chynyddu hyder ymhellach fyth. Rydw i'n ddiolchgar iawn i'r Cyngorydd am godi'r mater ac am roi cyfle i mi siarad am y polisi hynod o bwysig yma ac efallai bod o wedi helpu i godi ychydig o ymwybyddiaeth am y pwnc yn y Cyngor llawn. Mae gen i bentwr o'r cardiau bach Canu'r Gloch ac mi wnaif yn siŵr eu bod yn cael eu rhoi ym mlychau post pob cyngorydd hefyd."

8. ADOLYGIAD BLYNYDDOL – POLISI TÂL Y CYNGOR 2019-20

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Cefnogaeth Gorfforaethol adroddiad yn argymhell i'r Cyngor gymeradwyo argymhelliad y Pwyllgor Penodi Prif Swyddogion i fabwysiadu'r Datganiad Polisi Tâl ar gyfer 2019/20.

Yn ystod y drafodaeth, codwyd y materion a ganlyn gan aelodau unigol:-

- Croesawyd y cynnydd cyffredinol o 2% ar gyflogau 2019/20, gyda staff ar y graddfeydd isaf yn derbyn canrannau uwch, sy'n golygu y bydd isafswm cyflog y Cyngor o fis Ebrill 2019 ymlaen uwchlaw Cyflog Byw Sefydliad y Cyflog Byw.
- Croesawyd y ffaith bod y Cyngor yn lleihau'r bwlch rhwng cyflogau'r uwch swyddogion a'r cyflogau isaf, ac felly'n lleihau anghyfartaledd cymdeithasol.
- Mewn ymateb i ymholiad, cadarnhawyd bod y gymhareb rhwng uchafswm ac isafswm cyflog yng Ngwynedd ymhlith yr isaf yng Nghymru ac y byddai'n gostwng ymhellach ar ôl y newidiadau fydd yn dod i rym ar 1 Ebrill 2019.

PENDERFYNWYD cymeradwyo argymhelliad y Pwyllgor Penodi Prif Swyddogion i fabwysiadu'r Datganiad o Bolisi Tâl drafft ar gyfer 2019/20 yn Atodiad 1 i'r adroddiad.

9. CYNLLUN Y CYNGOR 2018-23 – ADOLYGIAD 2019-20

Cyflwynodd yr Arweinydd adroddiad yn gwahodd y Cyngor i fabwysiadu Cynllun y Cyngor 2018-23 (Adolygiad 2019/20).

Yn ystod y drafodaeth, codwyd y materion a ganlyn gan aelodau unigol:-

- Croesawyd y cynllun a nodwyd ei fod yn dangos bod y Cyngor yn ceisio cyflawni i bobl Gwynedd, a hynny mewn cyfnod o gynni ariannol.
- Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â gosod cyfeiriad newydd i'r maes trechu tloidi, eglurodd yr Arweinydd y bwriedid creu Bwrdd Llesiant Pobl, yn cynnwys cynrychiolaeth o'r gwasanaethau plant, ieuencid, ayb, i edrych ar y maes tloidi a chefnogaeth teuluoedd ar draws holl waith y Cyngor. Gobeithid y byddai hynny'n rhoi cyfeiriad a phwyslais newydd i'r Cyngor yn y maes pwysig yma, yn arbennig mewn ardal sy'n dioddef o dlodi nad sy'n cael ei gydnabod yn genedlaethol.
- Nodwyd bod tua 38% o arian y Cyngor yn cael ei wario y tu allan i'r sir, a holwyd pa waith sydd ar droed i geisio uchafu'r ganran sy'n cael ei wario'n lleol. Mewn ymateb, nododd yr Arweinydd fod hyn yn un o brif flaenoriaethau'r Cyngor ac y credai bod Gwynedd ar flaen y gad o safbwynt caffael yn lleol.
- Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â gweledigaeth yr Arweinydd ar gyfer addysg ôl-16, manylwyd ar y cydweithio rhwng y Cyngor hwn, Cyngor Ynys Môn a Grŵp Llandrillo Menai gyda'r nod o ddod â gwahanol opsiynau gerbron maes o law.

- Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â sut y gellir denu mwy o ferched i ddod ar y Cyngor, nododd yr Arweinydd ei fod yn llwyr ymwybodol o'r broblem, a hefyd y broblem o ddenu pobl ifanc, pobl mewn swyddi, pobl o leiafrifoedd ethnig a phobl o gefndiroedd eraill ar y Cyngor. Roedd wedi lleisio ei farn i Banel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol, oedd hefyd yn ymwybodol iawn o'r broblem. Ychwanegodd fod llwyth gwaith cynghorwyr, yn enwedig Aelodau Cabinet a chadeiryddion craffu, wedi cynyddu'n sylweddol dros y blynyddoedd, fel ei fod fwy neu lai yn waith llawn amser erbyn hyn, ac roedd yn anodd iawn i aelodau gynnal gyrfa a chyflawni swydd cynghorydd ar yr un pryd. Credai fod yr ateb yn ymwneud yn rhannol â thelerau'r swydd, ond ni ragwelai unrhyw newid mawr yn y cyfeiriad, heb uno'r cynghorau a lleihau niferoedd cynghorwyr yn sylweddol. Pwysleisiodd ei bod yn bwysig bod aelodau â chyfrifoldebau gofalu yn manteisio ar y gefnogaeth sydd ar gael iddynt, er mwyn cryfhau'r gynrychiolaeth ddemocrataidd. Nododd hefyd y byddai yna ymgyrch ar adeg pob etholiad i geisio denu pobl o bob cefndir i sefyll etholiad.
- Mewn ymateb i gwestiwn, cadarnhaodd yr Arweinydd fod y Cyngor wedi ymrwymo i'r cynllun prentisiaethau a bod yna gyfleoedd da iawn ymhob gwasanaeth. Er bod y Cyngor wedi colli £70m (25%) o'i gyllideb dros y 10 mlynedd ddiwethaf, roedd yna enghreifftiau gwych o bobl ifanc yn cychwyn gyrfa gyda'r Cyngor fel prentisiaid ac yn symud ymlaen i swyddi o safon uchel.
- Mewn ymateb i sylw ynglŷn â siopau gweigion a busnesau'n cau yn y trefi, nododd yr Arweinydd ei fod yn ymwybodol iawn o'r pwysau ar yr economi wledig a'r pwysau fydd yn ein wynebu yn y dyfodol agos os bydd y DU yn gadael yr Undeb Ewropeaidd. Pwysleisiodd fod yr economi yn flaenoriaeth uchel iddo ef yn bersonol a'i fod yn cyd-weithio gydag arweinwyr siroedd eraill y Gogledd ar Fwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru. Roedd hefyd yn gyd-gadeirydd Fforwm Wledig Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, sy'n pwysu ar Lywodraeth Cymru i gymryd sylw o broblemau neilltuol ardaloedd gwledig wrth ddatblygu'r economi. Cadarnhaodd y byddai'n brwydro'n galed i gael gwaith o safon uchel i bobl yng nghefn gwlad Gwynedd.
- Croesawyd yr ariannu ym Mangor gan edrych ymlaen at gael canolfan ranbarthol wych yn y ddinas.
- Nodwyd nad oedd cyfeiriad yn y cynllun at boblogaeth Gwynedd sydd ag awtistiaeth a holwyd pa ddarpariaeth sydd gan y Cyngor ar gyfer pobl ag awtistiaeth. Mewn ymateb, nododd yr Arweinydd y dylai hyn fod yn rhan o waith dydd i ddydd y Cyngor, ond petai yna brosiectau o ran y maes awtistiaeth y dylid eu huchafu, gellid edrych ar hynny ar gyfer yr adolygiad nesaf o'r cynllun.
- Holwyd beth oedd diben y cynllun, os nad oedd yr arian ar gael i wireddu'r amcanion. Er enghraifft, o dan Strategaeth Cartrefi Pobl Gwynedd, oni fyddai'n fwy realistig dweud bod y Cyngor yn 'dymuno', neu'n 'chwilio am ffyrdd' o ganfod cartrefi addas i bobl Gwynedd, yn hytrach na dweud ei fod am 'sicrhau' hynny. Mewn ymateb, nododd yr Arweinydd fod yr adroddiad yn adnabod y maes tai fel un sydd angen sylw. Bwriedid cyflwyno'r Strategaeth Dai i'r Cabinet yn fuan ac roedd y Cyngor mewn trafodaethau gyda'r cymdeithasau tai ynglŷn â sut orau i gyfarch yr angen sy'n bodoli. Ychwanegodd, er gwaethaf y cyfyngiadau, ei bod yn bwysig rhoi blaenoriaeth i'r materion hyn gan ddefnyddio hynny o arian sydd ar gael i'w lawn botensial i gyflawni peth o'r angen.

PENDERFYNWYD mabwysiadu Cynllun y Cyngor 2019-23 (Adolygiad 2019/20).

10. CYLLIDEB 2019-20

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Cyllid:-

- Adroddiad yn argymhell cyllideb i'r Cyngor ei chymeradwyo ar gyfer 2019/20;

- Penderfyniad drafft y Dreth Cyngor yn seiliedig ar argymhelliad y Cabinet i'r Cyngor (ar sail cynnydd o 5.8%) ynghyd â thablau yn dangos lefel y Dreth Cyngor a'r cynnydd fesul cymuned.

Ymhellach i gynnwys yr adroddiad, nododd yr Aelod Cabinet Cyllid y disgwylid cyhoeddiad gan Lywodraeth Cymru y diwrnod hwnnw ynglŷn ag ariannu'r cynnydd o £1.6m mewn cyfraniadau cyflogwr i'r cynllun pensiwn athrawon. Eglurodd y Pennaeth Cyllid yr argoelid y byddai'r Cyngor yn derbyn swm grant agos at ariannu'r gofyn yn llawn, fel roedd Llywodraeth Lloegr wedi'i addo i ysgolion yno. Ni dderbyniwyd cadarnhad o'r union swm yng Nghymru hyd yma, ond cafwyd arweiniad y byddai rhwng 80% a 100% o'r cyfanswm.

Yn ystod y drafodaeth, nododd rhai aelodau na allent gefnogi'r argymhelliad i godi'r dreth 5.8%, oherwydd effaith hynny ar drigolion sir dlawd fel Gwynedd. Bu i nifer o aelodau eraill ddatgan, er yn gwbl anhapus ynglŷn â'r sefyllfa, nad oeddent o'r farn bod gan y Cyngor ddewis ond derbyn y gyllideb yn y sefyllfa sydd ohoni.

Codwyd y materion a ganlyn gan aelodau unigol:-

- Mynegwyd pryder ynglŷn ag effaith y cynnydd treth ar y bobl hynny sydd ar gyflogau bach, ond fymryn uwchlaw'r trothwy hawlio Gostyngiad Treth Cyngor, a chynigiwyd y dylai grŵp o aelodau o'r holl bleidiau gwleidyddol ar y Cyngor fynd i lawr i Gaerdydd i gefnogi'r Arweinydd yn ei ymgyrch i lobïo'r Llywodraeth am ragor o arian.
- Mewn ymateb i ymholiad ynglŷn ag ariannu tair rhagdybiaeth yn yr adroddiad, eglurodd yr Aelod Cabinet Cyllid:-
 - Ei fod yn ffyddiog y byddai'r bwlch rhwng yr arian grant a ddisgwylir gan y Llywodraeth a chyfraniad y cyflogwr at bensiwn athrawon yn gyraeddadwy, ac os ddim, yna byddai trafodaethau pellach gyda'r ysgolion.
 - Bod y £2.7m o dreth ychwanegol o'r premiwm ar ail gartrefi a thai gweigion wedi'i glustnodi mewn cronfa tuag at y Strategaeth Tai, a bod y gyllideb gerbron yn hafal heb arall-gyfeirio'r cynnyrch premiwm.
 - O ran ariannu unrhyw chwyddiant o ganlyniad i Brexit, bod y Cyngor ar dir cadarn gan ei fod yn adeiladu hyblygrwydd i mewn i'w gyllideb, a phetai'r gofyn yn mynd y tu hwnt i hynny, gellid ystyried defnyddio elfen o'r balansau.
- Nodwyd na ddymunid rhoi pwysau ychwanegol ar drigolion y sir, sy'n wynebu heriau dyddiol, ond bod y Cyngor yn wynebu ei heriau cynyddol ei hun hefyd, a hynny o ganlyniad i bolisiâu anwaraidd Llywodraethau Cymru a San Steffan.
- Gyda'r llywodraethau'n gadael pobl i lawr gyda grant annigonol i gwrdd â chwyddiant, heb sôn am gynnydd mewn galw am wasanaethau awdurdodau lleol, bod gwarchod gwasanaethau, yn enwedig Addysg a Gofal Cymdeithasol, yn bwysicach nag erioed.
- Pwysleisiwyd pwysigrwydd sicrhau bod cefnogaeth ar gael i unigolion sy'n gwneud cais am gymorth. Mewn ymateb, nododd yr Aelod Cabinet Cyllid y gallai sicrhau bod swyddogion Cyllid yn barod iawn i helpu unrhyw un sy'n cael problem talu'r dreth.
- Mynegwyd siomedigaeth bod cymaint o'r gwasanaethau yn ddibynnol ar y sector wirfoddol erbyn hyn, a chredid mai'r unig ateb i hyn oedd uno'r cynghorau. Mewn ymateb, sicrhodd yr Aelod Cabinet Cyllid fod siom sylweddol wedi'i fynegi trafodaethau gyda Gweinidogion y Llywodraeth ynglŷn â'r ffordd y cyhoeddwyd y setliad. Cyfeiriodd hefyd at waith oedd yn mynd rhagddo ar draws Cymru i ddangos effaith y toriadau ar lawr gwlad a gobeithid dwyn rhywfaint mwy o ddylanwad ar y Gweinidog Cyllid newydd.
- Cyfeiriwyd at yr arfer cynyddol o drosi tai haf yn fusnesau i osgoi talu treth cyngor a nodwyd camau oedd eisoes ar droed i lobïo'r Llywodraeth i roi terfyn ar yr annhegwch yma.

- Mewn ymateb i sylw bod y Cyngor hwn wedi benthyc £91m o arian trethdalwyr i gynghorau eraill, eglurodd y Pennaeth Cyllid fod y swm hwnnw gyhoeddwyd yn y wasg yn gyfanswm nifer o fenthyciadau llai dros 3 blynedd. Nid oedd mwy na £12m wedi'i fenthyc i gynghorau eraill ar unrhyw adeg a dim mwy na £3m i unrhyw gyngor unigol. Esboniodd fod y cynghorau yn talu llog uwch na'r banciau a bod yr arian adneuwyd yno hefyd yn fwy diogel na'r banciau a chafwyd asesiadau credyd ar eu cyfer.
- Awgrymwyd y dylai'r Cyngor ddefnyddio ei arian wrth gefn i roi benthyciad i bobl ifanc y sir i'w galluogi i brynu eu tai eu hunain. Mewn ymateb, eglurodd y Pennaeth Cyllid y byddai'r Strategaeth Tai arfaethedig yn cynnwys amrywiol gynlluniau i helpu pobl ifanc.
- Awgrymwyd y dylid addasu rhywfaint ar y cynllun parcio am ddim ym meysydd parcio'r Cyngor dros gyfnod y Nadolig er atal gweithwyr rhag parcio yno drwy'r dydd. Mewn ymateb, eglurodd y Pennaeth Cyllid fod y Cabinet wedi gofyn i'r Adran Amgylchedd edrych i mewn i'r drefn parcio'n di-dâl, gan arddangos ychydig o wyblygrwydd a dychymyg.
- Awgrymwyd bod y Cyngor wedi casglu 97.3% o'r dreth gyngor ac felly bod £4.189m heb ei gasglu, a bod Gwynedd y 5ed isaf ymhlith cynghorau Cymru am gasglu'r arian. Mewn ymateb, eglurodd y Pennaeth Cyllid fod y 97.3% yn cyfeirio at y swm a gasglwyd o fewn y flwyddyn ariannol honno'n unig. Ar gyfer unrhyw flwyddyn, roedd tua 99.5% yn cael ei gasglu yn y pen draw, ar ôl casglu'n sensitif a rhoi cyfnod estynedig i rai o drigolion anghenus Gwynedd, ond mai'r ganran o fewn y flwyddyn sy'n cael ei gymharu mewn ystadegau cenedlaethol.
- Nodwyd, er bod ambell gyngor wedi cynyddu'r dreth yn fwy na Gwynedd, bod eu gwaelodlin hwy ar Band D yn is na'r Cyngor hwn ac mai Gwynedd oedd y 6ed drutaf yng Nghymru am drethi ar Band D. Mewn ymateb, nododd y Pennaeth Cyllid fod 60% o dai Gwynedd yn Band C ac is. Eglurodd fod lefel treth Gwynedd yn uwch oherwydd y ffordd y dyrannwyd arian grant hanesyddol ar adeg ad-drefnu llywodraeth leol yn 1996 ac roedd y cynnydd treth y pleidleisiwyd arno yn y blynyddoedd ers hynny yn is na'r cyfartaledd Cymreig.
- Gofynnwyd i gynrychiolwyr y Cyngor ar yr Awdurdod Tân a'r Awdurdod Heddlu herio'r cynnydd ym mhraesept ac ardollau'r awdurdodau hynny.
- Nodwyd bod y cynnydd ar gyfartaledd o 6.5% ym mhraeseptau'r Cynghorau Cymuned yn ddealladwy, gan iddynt ymgymryd â chyfrifoldebau ychwanegol, megis clybiau ieuenctid, toiledau cyhoeddus, torri gwair a chodi sbwriel ar ochr y ffyrdd.
- Nodwyd ei bod yn bwysig pwysleisio nad dyma'r gyllideb y byddai'r Cyngor wedi dymuno ei chael ar gyfer trigolion Gwynedd, a bod y Cyngor yn cydnabod y goblygiadau a'r rhwystredigaeth mae hyn oll yn olygu i drigolion Gwynedd.
- Nodwyd bod y Cyngor yn gaeth i benderfyniadau sy'n digwydd ymhell o Wynedd, ac wrth i bawb ddiflasu ar weld cylch ar ôl cylch o doriadau a chyfyngiadau, roedd yn bwysig atgoffa pobl bod dwylo'r Cyngor wedi eu clymu a bod y llymder ariannol yma wedi ei draddodi o Lundain i Gaerdydd, ac o Gaerdydd i ni yma yng Ngwynedd.
- Nodwyd, yn ystod y 9 mlynedd ddiwethaf, bod gwerth y grantiau i'r 22 cyngor yng Nghymru wedi gostwng dros £1b, sef gostyngiad o dros 20% mewn termau real. Yng nghanol hyn oll, gwerthfawrogid bod y Cyngor yn parhau i ddiogelu gwasanaethau pwysig ac yn cadw'r cynnydd yn y dreth mor isel â phosib'.
- Nodwyd bod angen herio Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, gan iddynt hwythau fod yn aneffeithiol yn eu hymdrechion i lloio'r Llywodraeth yn y mater hwn.
- Cyfeiriwyd at y cynlluniau arbedion oedd yn rhan o'r ymgynghoriad cyhoeddus, ond y penderfynodd y Cabinet beidio eu gweithredu (Atodiad 3 i'r adroddiad). Nodwyd bod hyn yn newyddion cadarnhaol dros ben a byddai'r codiad treth o 5.8% yn parhau i ariannu rhai gwasanaethau gwerthfawr.
- Nodwyd bod yr adroddiad a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn cyfeirio at gynnydd treth o 5.5%, yn hytrach na 5.8%. Cadarnhaodd yr Aelod Cabinet Cyllid mai dyna'r ffigur a gyflwynwyd i'r pwyllgor, ond y cynhaliwyd y

Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu cyn i'r Cabinet argymhell yr union dreth. Ychwanegodd fod y newid o 5.5% i 5.8% er mwyn cyfarch y materion fu'n rhan o'r ymgynghoriad cyhoeddus, ond y penderfynodd y Cabinet beidio eu gweithredu.

- Nodwyd bod y Cyngor mewn sefyllfa amhosib'. Er bod pobl o fewn y sir yn dibynnu ar fanciau bwyd, roedd y Cyngor yn cynyddu'r dreth tua £70 y tŷ. Mewn ymateb, nododd yr Aelod Cabinet Cyllid fod dyletswydd ar yr holl aelodau i ysgrifennu at eu haelodau Seneddol a Chynulliad i ddwyn pwysau am well setliad i'r Cyngor.
- Mynegwyd siomedigaeth bod cynifer o gwestiynau wedi codi yng nghyfarfod y Cyngor, er i bawb gael cyfle i godi'r cwestiynau hyn yn y gyfres o weithdai aelodau ar y gyllideb.
- Holwyd ai bwriad y Llywodraeth oedd tynnu'r gwaed allan o'r cynghorau sir er mwyn cael gwared ohonynt, ac annogwyd yr Arweinydd i godi'r cwestiwn yma ar ran y cynghorwyr gyda Chymdeithas Lywodraeth Leol Cymru.

PENDERFYNWYD:

1. Cymeradwyo'r argymhellion a gyflwynwyd gan y Cabinet, sef:-

- (a) Sefydlu cyllideb o £248,013,890 ar gyfer 2019/20, i'w ariannu drwy Grant Llywodraeth o £176,551,790 a £71,462,100 o incwm o'r Dreth Cyngor gyda chynnydd o 5.8%.
 - (b) Ychwanegu £18,316,130 at y rhaglen gyfalaf i'w wario yn 2019/20 er mwyn sefydlu rhaglen gyfalaf gwerth £34,991,250 erbyn 2019/20 i'w ariannu o'r ffynonellau a nodir yn Atodiad 4 i'r adroddiad
2. Nodi fod yr Aelod Cabinet dros Gyllid, drwy daflen benderfyniad dyddiedig 19 Tachwedd 2018, wedi cymeradwyo cyfrifiad y symiau a ganlyn ar gyfer y flwyddyn 2019/20 yn unol â'r rheoliadau a luniwyd dan Adran 33 (5) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 ("Y Ddeddf"):-

- (a) 51,926.38 yw'r swm a gyfrifwyd fel Sylfaen drethiannol Gwynedd yn unol â'r Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyfrifo Sylfaen y Dreth Cyngor) (Cymru) 1995 fel y'i diwygiwyd fel ei sylfaen Dreth Cyngor am y flwyddyn.
- (b) Rhan o ardal y Cyngor – Sylfaen drethiannol Cymuned –

Aberdaron	553.03	Llanddeiniolen	1,836.69
Aberdyfi	977.73	Llandderfel	497.72
Abergwyngregyn	118.92	Llanegryn	159.72
Abermaw (Barmouth)	1,154.94	Llanelltyd	288.42
Arthog	617.35	Llanengan	2,119.89
Y Bala	774.71	Llanfair	309.59
Bangor	3,885.63	Llanfihangel y Pennant	216.38
Beddgelert	316.54	Llanfrothen	221.28
Betws Garmon	138.73	Llangelynnin	409.42
Bethesda	1,674.96	Llangywer	137.30
Bontnewydd	432.27	Llanllechid	340.89
Botwnnog	447.42	Llanllyfni	1,411.04
Brithdir	a		
Llanfachreth	424.51	Llannor	901.93
Bryncrug	341.95	Llanrug	1,135.80
Buan	228.88	Llanuwchllyn	312.51
Caernarfon	3,543.60	Llanwnda	783.86
Clynnog Fawr	447.08	Llanycil	200.54
Corris	303.66	Llanystumdwy	866.24
Criccieth	944.01	Maentwrog	280.90

Dolbenmaen	606.10	Mawddwy	350.59
Dolgellau	1,228.41	Nefyn	1,474.65
Dyffryn Ardudwy	812.10	Pennal	220.86
Y Felinheli	1,157.21	Penrhyndeudraeth	772.99
Ffestiniog	1,745.06	Pentir	1,188.82
Y Ganllwyd	86.50	Pistyll	252.01
Harlech	791.40	Porthmadog	2,014.59
Llanaelhaearn	443.57	Pwllheli	1,753.45
Llanbedr	322.90	Talsarnau	321.85
Llanbedrog	713.19	Trawsfynydd	507.98
Llanberis	759.06	Tudweiliog	461.40
Llandwrog	1,029.14	Tywyn	1,605.03
Llandygai	990.62	Waunfawr	560.86

sef y symiau a gyfrifwyd fel symiau Sylfaen y Dreth Gyngor ar gyfer y flwyddyn ar gyfer tai annedd yn y rhannau hynny o'i ardal lle bo un eitem arbennig neu fwy'n berthnasol.

3. Bod y symiau a ganlyn yn cael eu cyfrifo yn awr gan y Cyngor ar gyfer y flwyddyn 2019/20 yn unol ag Adrannau 32 i 36 o'r Ddeddf:-
- (a) £380,182,830 Sef cyfanswm y symiau y mae'r Cyngor yn eu hamcangyfrif ar gyfer yr eitemau a nodwyd yn Adran 32(2)(a) i (e) o'r Ddeddf (gwariant gros).
- (b) £130,295,020 Sef cyfanswm y symiau y mae'r Cyngor yn eu hamcangyfrif ar gyfer yr eitemau a nodwyd yn Adran 32(3)(a) i (c) o'r Ddeddf (incwm).
- (c) £249,887,810 Sef y swm sy'n cyfateb i'r gwahaniaeth rhwng cyfanswm 3(a) uchod a chyfanswm 3(b) uchod, a gyfrifwyd gan y Cyngor, yn unol ag Adran 32(4) o'r Ddeddf, fel ei ofynion cyllideb ar gyfer y flwyddyn (cyllideb net).
- (ch) £176,081,773 Sef cyfanswm y symiau y mae'r Cyngor yn amcangyfrif y byddant yn daladwy yn ystod y flwyddyn i'w gronfa ar gyfer cyfan o'r Dreth Annomestig Genedlaethol a Grant Cynnal Refeniw, llai amcangyfrif o'r gost i'r Cyngor o ryddhad dewisol o'r dreth annomestig a ganiateir.
- (d) £1,421.36 Sef y swm yn 3(c) uchod llai'r swm yn 3(ch) uchod, y cyfan wedi ei rannu gan y swm a nodir yn 2(a) uchod, a gyfrifwyd gan y Cyngor yn unol ag Adran 33(1) o'r Ddeddf, sef swm sylfaenol ei Dreth Gyngor am y flwyddyn (treth Gyngor Gwynedd a threth cyfartalog cynghorau cymuned).
- (dd) £2,343,940 Sef cyfanswm yr holl eitemau arbennig y cyfeirir atynt yn Adran 34(1) o'r Ddeddf (praeseptau'r cynghorau cymuned).

(e) £1,376.22

Sef y swm yn 3(d) uchod llai'r canlyniad a geir wrth rannu'r swm yn 3(dd) uchod â'r swm yn 2(a) uchod, a gyfrifwyd gan y Cyngor, yn unol ag Adran 34(2) fel swm sylfaenol ei Dreth Cyngor am y flwyddyn ar gyfer tai annedd yn y rhannau hynny o'i ardal lle nad oes unrhyw eitem arbennig yn berthnasol (Band D ar gyfer treth Cyngor Gwynedd yn unig).

(f) Ar gyfer rhannau o ardal y Cyngor –

Aberdaron	1,403.34	Llanddeiniolen	1,393.53
Aberdyfi	1,412.87	Llandderfel	1,394.30
Abergwyngregyn	1,401.45	Llanegryn	1,407.52
Abermaw (Barmouth)	1,425.83	Llanelltyd	1,402.22
Arthog	1,395.66	Llanengan	1,399.81
Y Bala	1,407.20	Llanfair	1,418.21
		Llanfihangel	y
Bangor	1,475.36	Pennant	1,427.42
Beddgelert	1,406.23	Llanfrothen	1,409.21
Betws Garmon	1,394.96	Llangelynnin	1,400.16
Bethesda	1,431.42	Llangywer	1,405.35
Bontnewydd	1,419.02	Llanllechid	1,399.69
Botwnnog	1,388.51	Llanllyfni	1,410.82
Brithdir	a		
Llanfachreth	1,390.35	Llannor	1,396.35
Bryncrug	1,412.37	Llanrug	1,420.24
Buan	1,392.60	Llanuwchllyn	1,408.22
Caernarfon	1,432.23	Llanwnda	1,411.94
Clynnog Fawr	1,409.77	Llanycil	1,396.17
Corris	1,403.96	Llanystumdwy	1,393.54
Criccieth	1,420.71	Maentwrog	1,397.76
Dolbenmaen	1,405.92	Mawddwy	1,401.38
Dolgellau	1,425.06	Nefyn	1,420.30
Dyffryn Ardudwy	1,419.32	Pennal	1,403.39
Y Felinheli	1,410.79	Penrhyndeudraeth	1,425.64
Ffestiniog	1,499.42	Pentir	1,418.28
Y Ganllwyd	1,410.90	Pistyll	1,415.90
Harlech	1,464.67	Porthmadog	1,406.38
Llanaelhaearn	1,432.58	Pwllheli	1,417.85
Llanbedr	1,420.17	Talsarnau	1,438.36
Llanbedrog	1,402.86	Trawsfynydd	1,411.65
Llanberis	1,413.11	Tudweiliog	1,391.39
Llandwrog	1,429.66	Tywyn	1,431.13
Llandygai	1,397.83	Waunfawr	1,397.62

sef y symiau a geir trwy ychwanegu symiau'r eitem neu eitemau arbennig sy'n berthnasol i dai annedd yn y rhannau hynny o ardal y Cyngor y cyfeiriwyd atynt uchod, at y swm a geir yn 3(e) uchod wedi'u rhannu ym

mhob achos gan y swm yn 2(b) uchod, a gyfrifwyd gan y Cyngor yn unol ag Adran 34(3) o'r Ddeddf, fel symiau sylfaenol ei Dreth Gyngor am y flwyddyn ar gyfer tai annedd yn y rhannau hynny o'i ardal lle bo un eitem arbennig neu fwy'n berthnasol.

(ff) Ar gyfer rhannau o ardal y Cyngor, y ffigyrau a nodir yn Atodiad 1, sef y symiau a geir trwy luosi'r symiau yn 3(f) uchod â'r rhif sydd yn ôl y cyfrannau a nodir yn Adran 5 (1) o'r Ddeddf, yn berthnasol i dai annedd a restrir mewn band prasio arbennig wedi'i rannu â'r rhif sydd yn ôl y cyfrannau hynny'n berthnasol i dai a restrir ym mand prasio D, a gyfrifir gan y Cyngor, yn unol ag Adran 36(1) o'r Ddeddf, yn symiau sydd i'w hystyried ar gyfer y flwyddyn ar gyfer y categorïau o dai annedd a restrir yn y gwahanol fandiau prasio.

4. Nodi ar gyfer y flwyddyn 2019/20 fod Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru wedi nodi'r symiau a ganlyn mewn praesept a roddwyd i'r Cyngor, yn unol ag Adran 40 o'r Ddeddf ar gyfer pob un o'r categorïau o dai annedd a ddangosir isod:

Band A	Band B	Band C	Band D	Band E	Band F	Band G	Band H	Band I
185.40	216.30	247.20	278.10	339.90	401.70	463.50	556.20	648.90

5. Wedi pennu'r cyfanswm ym mhob achos o'r symiau 3(ff) a 4 uchod, bod y Cyngor, yn unol ag Adran 30(2) o'r Ddeddf trwy hyn, yn pennu'r symiau a nodir yn Atodiad 2 ar gyfer y Dreth Gyngor yn y flwyddyn 2019/20 ar gyfer pob categori o dai annedd a ddangosir yn yr Atodiad.

11. CYNLLUN ASED AU 2019/20 – 2028/29

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Cyllid adroddiad yn argymhell i'r Cyngor fabwysiadu Cynllun Asedau am y cyfnod 2019/20 – 2028/29.

Pwysleisiwyd pwysigrwydd sicrhau arian wrth gefn er mwyn gallu elwa ar unrhyw grantiau sydd ar gael.

PENDERFYNWYD bod y Cyngor yn mabwysiadu'r Cynllun Asedau ynghlwm i'r adroddiad fel ei Gynllun Asedau am y cyfnod 2019/20 – 2028/29.

12. STRATEGAETH CYFALAF 2019-20

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Cyllid adroddiad yn rhoi trosolwg lefel uchel ar y modd y mae gwariant cyfalaf, ariannu cyfalaf a gweithgaredd rheolaeth trysorlys yn cyfrannu at ddarparu gwasanaethau cyhoeddus lleol. 'Roedd yr adroddiad hefyd yn rhoi trosolwg o sut y rheolir risgiau cysylltiedig, a'r goblygiadau i gynaliadwyedd ariannol yn y dyfodol.

Gan mai hwn oedd ei gyfarfod olaf fel Aelod Cabinet Cyllid, diolchodd y Cyngorydd Peredur Jenkins i'r Pennaeth Cyllid a'r Uwch Reolwyr am bob cymorth ar hyd y blynyddoedd ac i'r Prif Weithredwr am ei arweiniad. Diolchodd hefyd i'r aelodau am eu cefnogaeth barod bob amser.

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r Strategaeth Gyfalaf ar gyfer 2019/20.

13. DATGANIAD O BOLISI HAPCHWARAE CYNGOR GWYNEDD AR GYFER 2019-2022

Yn absenoldeb yr Aelod Cabinet Amgylchedd, cyflwynodd yr Arweinydd adroddiad yn cyflwyno Datganiad o Bolisi Hapchwarae Drafft ar gyfer 2019-22, yn unol â'r gofyn yn Adran 349 Deddf Hapchwarae 2005 i Awdurdodau Trwyddedu, bob 3 blynedd, baratoi a chyhoeddi datganiad o egwyddorion Trwyddedu maent yn dymuno eu rhoi ar waith wrth ymgymryd â'u swyddogaethau yn unol â'r Ddeddf honno.

Diolchwyd i'r Rheolwr Gwarchod y Cyhoedd a'r tîm am eu holl waith.

Nododd aelod fod y Pwyllgor Trwyddedu wedi ysgrifennu at y Llywodraeth yn galw am wahardd hysbysebion gamblo cyn 9 o'r gloch.

PENDERFYNWYD cymeradwyo'r Datganiad o Bolisi Hapchwarae fel ei fod yn weithredol ar gyfer 2019-22, yn unol â chylch adolygiad statudol y Ddeddf.

14. GWEITHREDU IS-DDEDDFAU DRAENIO TIR

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Priffyrdd a Bwrdeistrefol adroddiad yn gofyn i'r Cyngor ystyried cymeradwyo Is-ddeddfau Traenio Tir Drafft (yn y ffurf a argymhellid gan Lywodraeth Cymru) a bod y cyfryw is-ddeddfau yn cael eu gwneud yn ffurfiol yn enw'r Cyngor.

Croesawyd yr Is-ddeddfau hyn a nodwyd y byddai agor mwy o ffosydd o gymorth i atal a rheoli llifogydd yn y dyfodol.

PENDERFYNWYD cymeradwyo'r Is-ddeddfau Traenio Tir Drafft (yn y ffurf a argymhellir gan Lywodraeth Cymru) a bod y cyfryw is-ddeddfau yn cael eu gwneud yn ffurfiol yn enw'r Cyngor.

15. CALENR PWYLLGORAU 2019-20

Cyflwynodd y Pennaeth Gwasanaeth Democrataidd galendr ar gyfer dyddiadau cyfarfodydd y Cyngor ar gyfer 2019/20.

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r Calendr Pwyllgorau ar gyfer 2019/20.

16. RHYBUDDION O GYNNIG

- (1) Cyflwynwyd y rhybudd o gynnig a ganlyn gan y Cynghorydd Sion Jones o dan Adran 4.20 y Cyfansoddiad, ac fe'i eiliwyd:-

“Bod y Cyngor hwn yn cefnogi ymgyrch ‘Lucy’s Law’ i wahardd gwerthu cŵn gan werthwyr masnachol trydydd parti.”

Mynegwyd cefnogaeth frwd i'r cynnig gan aelodau a nododd:-

- Yr ategir yr alwad ar i gynghorwyr Gwynedd ymuno â chynghorau eraill yng Nghymru i gefnogi'r ymgyrch i ddod â dioddefaint anifeiliaid sy'n cael eu defnyddio mewn ffermydd cŵn bach a chathod bach i ben.
- Ei bod yn annerbyniol bod pobl yn gallu gwneud arian heb ystyried anghenion a lles yr anifeiliaid sy'n cael eu defnyddio i fridio yn y modd hwn.
- Nad oes gan y diwydiant hwn le mewn cymdeithas waraidd, ac anogir Llywodraeth Cymru i ddod â deddfwriaeth gerbron mor fuan â phosib' er mwyn dirwyn yr arfer creulon hwn i ben.
- Y dylid cwrdd â'r galw am gŵn a chathod bach mewn ffordd drugarog. Ni ddylid ei wneud at ddibenion ymelwa ac mae Deddf Lucy yn gyfle gwyh i sicrhau ei fod yn cael ei wneud mewn ffordd sy'n ddiogel i'r anifeiliaid.

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r cynnig.

- (2) Cyflwynwyd y rhybudd o gynnig a ganlyn gan y Cyngorydd Alwyn Gruffydd o dan Adran 4.20 y Cyfansoddiad, ac fe'i eiliwyd:-

“Gan gydnabod mai mater i'r Cabinet yw unrhyw benderfyniad ar y mater, bod y Cyngor hwn yn gwrthwynebu'n gryf unrhyw gynllun neu fwriad i newid cyfansoddiad, trefniadaeth na staffio Canolfannau Iaith Gwynedd, yn wyneb eu llwyddiant digamsyniol i ddysgu'r Gymraeg mewn cyfnod byr i fewnfudwyr fel y bo iddynt gymathu'n hwylus i ethos Gymraeg ein hysgolion.”

Cynigiwyd ac eiliwyd gwelliant i'r cynnig, sef:-

“Gan gydnabod a chondemnio yn llwyr y toriadau ariannol erchyll mae Llywodraeth Cymru wedi orfodi ar gynghorau lleol, yn benodol y toriad i'r grant gwella addysg i Wynedd, ac mai mater i'r Cabinet yw unrhyw benderfyniad ar y mater, bod y Cyngor hwn yn gwrthwynebu'n gryf unrhyw gynllun neu fwriad i newid cyfansoddiad, trefniadaeth na staffio Canolfannau Iaith Gwynedd fyddai'n cael effaith andwyol ar eu gallu digamsyniol i ddysgu'r Gymraeg mewn cyfnod byr i fewnfudwyr ac i gymathu'n hwylus i ethos Gymraeg ein hysgolion. Mae'r Cyngor hefyd yn galw ar y Cabinet i sefydlu trefn fonitro gref – boed newid neu beidio – er sicrhau'r canlyniadau gorau bosib' i'r dysgwyr.”

Esboniodd cynigydd y gwelliant ei fod yn croesawu sylwadau cadarnhaol cynigydd y cynnig gwreiddiol, ond ei fod o'r farn bod y cynnig hwnnw yn ymrwymo'r Cyngor i beidio gwneud unrhyw newid byth i gyfansoddiad, trefniadaeth na staffio'r canolfannau iaith. O bosib' y byddai angen ehangu'r gwasanaeth yn y dyfodol petai yna fwy o fewnfudwyr, neu gellid bod yna lai o alw am y gwasanaeth, ac 'roedd y methodoleg o ddysgu ieithoedd yn datblygu hefyd ac yn sicr o ddatblygu ymhellach eto i'r dyfodol. Hefyd, roedd angen amlygu'r ffaith mai Llywodraeth Cymru, ac nid y Cyngor hwn, sy'n torri'r grant.

Yn ystod y drafodaeth ar y gwelliant, cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn gan aelodau unigol:-

- Bod angen llobio Llywodraeth Cymru am fwy o arian i'r cynghorau.
- Bod yr alwad ar y Cabinet i sefydlu trefn fonitro gref yn cryfhau'r cynnig gwreiddiol.
- Bod Llywodraeth San Steffan yn cynnig gwersi Saesneg am ddim i fewnfudwyr ac y dylid galw ar Lywodraeth Cymru i sicrhau'r un ddarpariaeth yng Nghymru o ran yr iaith Gymraeg, yn enwedig os am wireddu'r weledigaeth o sicrhau miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050. Hefyd, yn Ngwynedd, mae'n rhaid i blant sy'n mewnfudo i'r sir gael cwrs Cymraeg cyn gallu ymdopi â'r gwersi yn yr ysgolion.
- Bod Canolfannau Iaith Gwynedd yn enghraifft lachar o ymarfer da, ac yn hytrach na chwotgi, dylai'r Cyngor hwn arddel a meithrin y gwasanaeth.
- Dylai Cabinet y Cyngor ddiogelu'r gwasanaeth gwerthfawr hwn a galw ar y Llywodraeth i fuddsoddi ar gyfer dyfodol yr iaith.
- Bod y Canolfannau Iaith yn tynnu pwysau oddi ar yr athrawon yn yr ysgolion i ddysgu Cymraeg i'r plant.
- Er bod y gwelliant i'w groesawu, nad oedd yn ddi-wall chwaith a bod y geiriau 'a fyddai'n cael effaith niweidiol ar eu gallu ...' yn agored i gael eu camddechongli oherwydd y gellid dadlau nad yw'r peth hwn neu'r peth arall yn mynd i gael effaith andwyol ar allu'r unedau i gyflawni eu gwaith.
- Bod y canolfannau iaith yn un o'r pontydd sy'n uno ein cymunedau yng Ngwynedd, ac nid yn unig yn trochi ac yn cymhathu, ond hefyd yn meithrin ymdeimlad o berthyn i'r gymuned i'r plant yma.

- Ei bod yn ymddangos mai hanfod y cynllun yw di-swyddo athrawon arbenigol a phrofiadol a phenodi cymorthyddion yn y gobaith y byddent yn gallu cyflawni'r un gwaith i'r un safon. Rhoi cymorth i athrawon yw gwaith cymhorthydd, nid i gymryd eu lle, ac mae'n bwysig, nid yn unig peidio tansellio'r gwaith sy'n cael ei wneud ar hyn o bryd, ond rhoi'r gwaith hwnnw ar seiliau cadarn i'r dyfodol.
- Y dylid anfon neges glir iawn bod rhaid amddiffyn y gwasanaeth hollbwysig hwn, ac amddiffyn ei ansawdd hefyd.
- Bod pawb yn gytûn bod yr iaith Gymraeg yn greiddiol i holl waith y Cyngor a bod ymrwymiad y Cyngor i'r Gymraeg yn ddigamsyniol.
- Y dymunid gweld y canolfannau iaith yn gwella ac yn cryfhau i'r dyfodol, a bod y gwelliant yn mynd i gryfhau'r ddarpariaeth.

Nododd yr Aelod Cabinet Addysg:-

- Y gwerthfawrogi'r y gwaith arbennig sy'n mynd ymlaen yn y canolfannau iaith ond bod yna waith arbennig yn mynd ymlaen yn yr ysgolion cynradd hefyd, yn benodol yn y cyfnod sylfaen gyda phlant yn cychwyn heb air o Gymraeg ac yn diweddu'r cyfnod sylfaen yn gwbl rhugl.
- Bod y Llywodraeth wedi bod yn torri grantiau, ac yn benodol grantiau addysg, ers tua 4 blynedd neu ragor. Gwelwyd gostyngiad o 34% yn y Grant Gwella Addysg mewn 4 blynedd, a thros yr un cyfnod 'roedd y cyfnod sylfaen wedi cael toriad o £1.2m a 70 cymhorthydd wedi colli eu swyddi.
- Bod y toriadau drws cefn yma'n warthus o ran Llywodraeth Cymru, sy'n rhoi gydag un law ac yn cymryd yn ôl gyda'r llall, ac ynghyd ag Arweinydd y Cyngor, roedd wedi bod yn llosgi'n gryf ac yn barhaus yn erbyn y toriadau hyn.

Pleidleisiwyd ar y gwelliant ac fe gariodd.

Cynigiwyd ac eiliwyd gwelliant ychwanegol i'r gwelliant a gafodd ei gario, sef i ychwanegu'r geiriad a ganlyn ar ddiwedd y gwelliant:-

“Yr ydym, fodd bynnag, yn datgan y byddai israddio swyddi athrawon a'u troi yn swyddi cymorthyddion yn niweidiol ac felly yn andwyo ar allu'r unedau i ddysgu'r Gymraeg yn effeithiol, ac felly, ein bod yn gofyn i'r Cabinet sicrhau bod yr adnoddau angenrheidiol ar gael er mwyn sicrhau nad yw hynny'n digwydd.”

Nodwyd ei bod yn amhosib' i'r Cyngor gynllunio ei waith tra bo'r system grantiau mewn bodolaeth, a phwysleisiwyd y dylai cynghorwyr, penaethiaid a llywodraethwyr ysgrifennu at yr Aelodau Cynulliad a'r Aelodau Seneddol yn condemnio'r toriadau difrifol i'r grantiau addysg.

Pleidleisiwyd ar y gwelliant ychwanegol ac fe gariodd.

Gan i'r gwelliant ychwanegol gael ei dderbyn, eglurodd y Swyddog Monitro fod y cynnig gwreiddiol wedi'i addasu a bod angen pleidlais bellach gyda geiriad y gwelliant ychwanegol yn hytrach na'r geiriad gwreiddiol. Pleidleisiodd mwyafrif o blaid y cynnig.

PENDERFYNWYD, gan gydnabod a chondemnio yn llwyr y toriadau ariannol erchyll mae Llywodraeth Cymru wedi orfodi ar gynghorau lleol, yn benodol y toriad i'r grant gwella addysg i Wynedd, ac mai mater i'r Cabinet yw unrhyw benderfyniad ar y mater, bod y Cyngor hwn yn gwrthwynebu'n gryf unrhyw gynllun neu fwrriad i newid cyfansoddiad, trefniadaeth na staffio Canolfannau Iaith Gwynedd fyddai'n cael effaith andwyol ar eu gallu digamsyniol i ddysgu'r Gymraeg mewn cyfnod byr i fewnfudwyr ac i gymathu'n hwylus i ethos Gymraeg ein hysgolion. Mae'r Cyngor hefyd yn galw ar y Cabinet i sefydlu trefn fonitro gref - boed newid neu beidio - er sicrhau'r canlyniadau gorau bosib' i'r dysgwyr. Yr ydym, fodd bynnag, yn datgan y byddai

israddio swyddi athrawon a'u troi yn swyddi cymorthyddion yn niweidiol ac felly yn andwyo ar allu'r unedau i ddysgu'r Gymraeg yn effeithiol, ac felly, ein bod yn gofyn i'r Cabinet sicrhau bod yr adnoddau angenrheidiol ar gael er mwyn sicrhau nad yw hynny'n digwydd.

- (3) Cyflwynwyd y rhybudd o gynnis a ganlyn gan y Cyngorydd Catrin Wager o dan Adran 4.20 y Cyfansoddiad, ac fe'i eiliwyd:-

“Bellach, mae'r dystiolaeth yn argyhoeddiadol fod newid hinsawdd yn digwydd. Mae newid hinsawdd yn gysylltiedig â digwyddiadau tywydd eithafol, cynnydd yn lefelau'r môr, sychder a llifogydd. Mae canlyniadau cynnydd o dros 1.5°C yn nymheredd y byd mor eithafol fel bod yn rhaid gwneud y dasg o atal hyn yn brif flaenoriaeth. Mae canfyddiadau astudiaeth 1.5C yr IPCC ym mis Hydref wedi datgan fod gan ddynoliaeth 12 mlynedd i gymryd camau pendant ar newid hinsawdd. Mae dyletswydd ar bob llywodraeth (lleol, rhanbarthol a chenedlaethol) i gyfyngu ar effeithiau negyddol Newid Hinsawdd. Mae goblygiadau ar y Cyngor, dan 'Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol' i ystyried effaith unrhyw benderfyniad a wna ar y cenedlaethau sydd i ddod. Yn ogystal, mae goblygiadau ar y Cyngor i warchod y cyhoedd.

Mae'r Cyngor yn nodi ymhellach:

- **Bod effaith newid hinsawdd a digwyddiadau tywydd eithafol yn cael eu teimlo yn y sir yn barod.**
- **Mae 23,244 o drigolion Gwynedd yn byw mewn ardal sydd mewn perygl o orlifo.**
- **Dros y ganrif nesaf, disgwylir i lefelau'r môr godi 1.1m.**
- **Yn barod, mae llifogydd yn costio oddeutu £200,000,000 i economi Cymru bob blwyddyn.**
- **Mae tirwedd Gwynedd yn cynnis cyfleoedd i gynhyrchu ynni, adfywio bioamrywiaeth a lliniaru llifogydd dŵr ffo.**

Felly, penderfyna'r Cyngor i:

Wneud popeth yn ein gallu i sicrhau bod y sir yn parhau i fod yn gartref bywiog, hyfw a chynaliadwy i'n plant ac i blant ein plant am genedlaethau i ddod. Byddwn yn gwneud hyn drwy:

- **Ddatgan Argyfwng Hinsawdd.**
- **Ymrwmo i gymryd camau pendant i leihau allyriadau carbon ac ymdrechu am ddyfodol di-garbon.**
- **Chwilio am ffyrdd arloesol o gyflawni targedau di-garbon.**
- **Adrodd yn ôl ymhen 6 mis ar y camau cadarnhaol y mae'r Cyngor wedi'u cymryd i leihau allyriadau carbon.**

Nodwyd bod plant a myfyrwyr yn gwbl effro i'r sefyllfa a phwysleisiwyd y dylai aelodau etholedig, fel arweinwyr gwleidyddol, chwarae eu rhan hefyd. Ar sail hynny, cynigiwyd ac eiliwyd i ychwanegu'r geiriad a ganlyn at y cynnis gwreiddiol:-

“Galw ar Lywodraeth Cymru a San Steffan i ddarparu'r pwerau a'r adnoddau angenrheidiol i gyflawni'r targed o Wynedd ddi-garbon erbyn 2030.”

Cytunodd cynigydd y cynnis gwreiddiol i ddiwygio'r cynnis ar y llinellau yma gyda chydysniad y Cyngor.

Mynegwyd cefnogaeth frwd i'r cynnis wedi'i ddiwygio gan aelodau a nododd:-

- Bod allyriadau carbon yn cael effaith ar fioamrywiaeth a'r eco-system hefyd a bod plastigion yn gwneud eu ffordd drwy'r gadwyn fwyd. Tynnwyd sylw at ail weithdy amgylcheddol i'w gynnal ym Mhlas Tan y Bwlch ar 17 Mai.
- Hyd yn oed pe byddem yn cymryd camau pendant ar newid hinsawdd o fewn 12 mlynedd, byddem yn dal i weld yr hinsawdd yn newid am flynyddoedd y tu hwnt i hynny, a bydd plentyn sy'n 10 oed heddiw yn profi rhywbeth na fydd yr un ohonom ni byth yn ei brofi.
- Mai newid hinsawdd yw'r bygythiad mwyaf i ddyfodol dynolryw a rhaid i ni chwarae ein rhan, fel awdurdod lleol, i arwain y ffordd a gweithredu i leihau'r effaith ar yr hinsawdd a'r amgylchedd a sicrhau dyfodol i'n plant a phlant ein plant.
- Y dymunid gweld y cynnig yn esgor ar gynlluniau ymarferol, e.e. cynlluniau i leihau'r defnydd o geir, ayb.
- Bod angen mynd yn garbon negyddol, drwy blannu mwy o goed, ayb.

Nododd yr Arweinydd y bu'r Cyngor yn flaengar ac yn effeithiol yn y maes gostwng defnydd carbon ers rhai blynyddoedd bellach a bod ganddo darged i wireddu gostyngiad carbon o 40% erbyn 2021, gan arbed £3.3m i'r Cyngor. Awgrymodd hefyd, y gellid edrych ar gynnwys adran dan Adran yr Amgylchedd yng Nghynllun y Cyngor ynglŷn â'r mater newid hinsawdd.

PENDERFYNWYD bellach, mae'r dystiolaeth yn argyhoeddiadol fod newid hinsawdd yn digwydd. Mae newid hinsawdd yn gysylltiedig â digwyddiadau tywydd eithafol, cynnydd yn lefelau'r môr, sychder a llifogydd. Mae canlyniadau cynnydd o dros 1.5°C yn rhyngwedd y byd mor eithafol fel bod yn rhaid gwneud y dasg o atal hyn yn brif flaenoriaeth. Mae canfyddiadau astudiaeth 1.5C yr IPCC ym mis Hydref wedi datgan fod gan ddynoliaeth 12 mlynedd i gymryd camau pendant ar newid hinsawdd. Mae dyletswydd ar bob llywodraeth (lleol, rhanbarthol a chenedlaethol) i gyfyngu ar effeithiau negyddol Newid Hinsawdd. Mae goblygiadau ar y Cyngor, dan 'Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol' i ystyried effaith unrhyw benderfyniad a wna ar y cenedlaethau sydd i ddod. Yn ogystal, mae goblygiadau ar y Cyngor i warchod y cyhoedd.

Mae'r Cyngor yn nodi ymhellach:

- **Bod effaith newid hinsawdd a digwyddiadau tywydd eithafol yn cael eu teimlo yn y sir yn barod.**
- **Mae 23,244 o drigolion Gwynedd yn byw mewn ardal sydd mewn perygl o orlifo.**
- **Dros y ganrif nesaf, disgwylir i lefelau'r môr godi 1.1m.**
- **Yn barod, mae llifogydd yn costio oddeutu £200,000,000 i economi Cymru bob blwyddyn.**
- **Mae tirwedd Gwynedd yn cynnig cyfleoedd i gynhyrchu ynni, adfywio bioamrywiaeth a lliniaru llifogydd dŵr ffo.**

Felly, penderfyna'r Cyngor i:

Wneud popeth yn ein gallu i sicrhau bod y sir yn parhau i fod yn gartref bywiog, hyfyw a chynaliadwy i'n plant ac i blant ein plant am genedlaethau i ddod. Byddwn yn gwneud hyn drwy:

- **Ddatgan Argyfwng Hinsawdd.**
- **Ymrwmo i gymryd camau pendant i leihau allyriadau carbon ac ymdrechu am ddyfodol di-garbon.**
- **Chwilio am ffyrdd arloesol o gyflawni targedau di-garbon.**
- **Adrodd yn ôl ymhen 6 mis ar y camau cadarnhaol y mae'r Cyngor wedi'u cymryd i leihau allyriadau carbon.**
- **Galw ar lywodraeth Cymru a San Steffan i ddarparu'r pwerau a'r adnoddau angenrheidiol i gyflawni'r targed o Wynedd di-garbon erbyn 2030.**

17. YMATEB I RYBUDD O GYNNIG BLAENOROL Y CYNGHORYDD JUDITH HUMPHREYS

Cyflwynwyd, er gwybodaeth – llythyr gan yr Adran Dros Arael yr Undeb Ewropeaidd mewn ymateb i rybudd o gynnig y Cyngorydd Judith Humphreys i gyfarfod 6 Rhagfyr, 2018 ynglŷn ag ymadawiad y DU o'r UE.

Dechreuodd y cyfarfod am 1.00 y.h. a daeth i ben am 5.35 y.h.

CADEIRYDD

Treth Cyngor: Cyngor Gwynedd + Cyngor Cymuned
Council Tax : Cyngor Gwynedd + Community Council

	Band A	Band B	Band C	Band D	Band E	Band F	Band G	Band H	Band I
Aberdaron	935.56	1,091.49	1,247.41	1,403.34	1,715.19	2,027.05	2,338.90	2,806.68	3,274.46
Aberdyfi	941.91	1,098.90	1,255.88	1,412.87	1,726.84	2,040.81	2,354.78	2,825.74	3,296.70
Abergwyngregyn	934.30	1,090.02	1,245.73	1,401.45	1,712.88	2,024.32	2,335.75	2,802.90	3,270.05
Abermaw (Barmouth)	950.55	1,108.98	1,267.40	1,425.83	1,742.68	2,059.53	2,376.38	2,851.66	3,326.94
Arthog	930.44	1,085.51	1,240.59	1,395.66	1,705.81	2,015.95	2,326.10	2,791.32	3,256.54
Y Bala	938.13	1,094.49	1,250.84	1,407.20	1,719.91	2,032.62	2,345.33	2,814.40	3,283.47
Bangor	983.57	1,147.50	1,311.43	1,475.36	1,803.22	2,131.08	2,458.93	2,950.72	3,442.51
Beddgelert	937.49	1,093.73	1,249.98	1,406.23	1,718.73	2,031.22	2,343.72	2,812.46	3,281.20
Betws Garmon	929.97	1,084.97	1,239.96	1,394.96	1,704.95	2,014.94	2,324.93	2,789.92	3,254.91
Bethesda	954.28	1,113.33	1,272.37	1,431.42	1,749.51	2,067.61	2,385.70	2,862.84	3,339.98
Bontnewydd	946.01	1,103.68	1,261.35	1,419.02	1,734.36	2,049.70	2,365.03	2,838.04	3,311.05
Botwnnog	925.67	1,079.95	1,234.23	1,388.51	1,697.07	2,005.63	2,314.18	2,777.02	3,239.86
Brithdir & Llanfachreth	926.90	1,081.38	1,235.87	1,390.35	1,699.32	2,008.28	2,317.25	2,780.70	3,244.15
Bryncrug	941.58	1,098.51	1,255.44	1,412.37	1,726.23	2,040.09	2,353.95	2,824.74	3,295.53
Buan	928.40	1,083.13	1,237.87	1,392.60	1,702.07	2,011.53	2,321.00	2,785.20	3,249.40
Caernarfon	954.82	1,113.96	1,273.09	1,432.23	1,750.50	2,068.78	2,387.05	2,864.46	3,341.87
Clynnog Fawr	939.85	1,096.49	1,253.13	1,409.77	1,723.05	2,036.33	2,349.62	2,819.54	3,289.46
Corris	935.97	1,091.97	1,247.96	1,403.96	1,715.95	2,027.94	2,339.93	2,807.92	3,275.91
Criccieth	947.14	1,105.00	1,262.85	1,420.71	1,736.42	2,052.14	2,367.85	2,841.42	3,314.99
Dolbenmaen	937.28	1,093.49	1,249.71	1,405.92	1,718.35	2,030.77	2,343.20	2,811.84	3,280.48
Dolgellau	950.04	1,108.38	1,266.72	1,425.06	1,741.74	2,058.42	2,375.10	2,850.12	3,325.14
Dyffryn Ardudwy	946.21	1,103.92	1,261.62	1,419.32	1,734.72	2,050.13	2,365.53	2,838.64	3,311.75
Y Felinheli	940.53	1,097.28	1,254.04	1,410.79	1,724.30	2,037.81	2,351.32	2,821.58	3,291.84
Ffestiniog	999.61	1,166.22	1,332.82	1,499.42	1,832.62	2,165.83	2,499.03	2,998.84	3,498.65
Y Ganllwyd	940.60	1,097.37	1,254.13	1,410.90	1,724.43	2,037.97	2,351.50	2,821.80	3,292.10
Harlech	976.45	1,139.19	1,301.93	1,464.67	1,790.15	2,115.63	2,441.12	2,929.34	3,417.56
Llanaelhaearn	955.05	1,114.23	1,273.40	1,432.58	1,750.93	2,069.28	2,387.63	2,865.16	3,342.69
Llanbedr	946.78	1,104.58	1,262.37	1,420.17	1,735.76	2,051.36	2,366.95	2,840.34	3,313.73
Llanbedrog	935.24	1,091.11	1,246.99	1,402.86	1,714.61	2,026.35	2,338.10	2,805.72	3,273.34
Llanberis	942.07	1,099.09	1,256.10	1,413.11	1,727.13	2,041.16	2,355.18	2,826.22	3,297.26
Llandwrog	953.11	1,111.96	1,270.81	1,429.66	1,747.36	2,065.06	2,382.77	2,859.32	3,335.87
Llandygai	931.89	1,087.20	1,242.52	1,397.83	1,708.46	2,019.09	2,329.72	2,795.66	3,261.60
Llanddeiniolen	929.02	1,083.86	1,238.69	1,393.53	1,703.20	2,012.88	2,322.55	2,787.06	3,251.57
Llandderfel	929.53	1,084.46	1,239.38	1,394.30	1,704.14	2,013.99	2,323.83	2,788.60	3,253.37
Llanegryn	938.35	1,094.74	1,251.13	1,407.52	1,720.30	2,033.08	2,345.87	2,815.04	3,284.21
Llanelltyd	934.81	1,090.62	1,246.42	1,402.22	1,713.82	2,025.43	2,337.03	2,804.44	3,271.85
Llanengan	933.21	1,088.74	1,244.28	1,399.81	1,710.88	2,021.95	2,333.02	2,799.62	3,266.22
Llanfair	945.47	1,103.05	1,260.63	1,418.21	1,733.37	2,048.53	2,363.68	2,836.42	3,309.16
Llanfihangel y Pennant	951.61	1,110.22	1,268.82	1,427.42	1,744.62	2,061.83	2,379.03	2,854.84	3,330.65
Llanfrothen	939.47	1,096.05	1,252.63	1,409.21	1,722.37	2,035.53	2,348.68	2,818.42	3,288.16
Llangelynnin	933.44	1,089.01	1,244.59	1,400.16	1,711.31	2,022.45	2,333.60	2,800.32	3,267.04
Llangywer	936.90	1,093.05	1,249.20	1,405.35	1,717.65	2,029.95	2,342.25	2,810.70	3,279.15
Llanllechid	933.13	1,088.65	1,244.17	1,399.69	1,710.73	2,021.77	2,332.82	2,799.38	3,265.94
Llanllfni	940.55	1,097.30	1,254.06	1,410.82	1,724.34	2,037.85	2,351.37	2,821.64	3,291.91
Llannor	930.90	1,086.05	1,241.20	1,396.35	1,706.65	2,016.95	2,327.25	2,792.70	3,258.15
Llanrug	946.83	1,104.63	1,262.44	1,420.24	1,735.85	2,051.46	2,367.07	2,840.48	3,313.89
Llanuwchllyn	938.81	1,095.28	1,251.75	1,408.22	1,721.16	2,034.10	2,347.03	2,816.44	3,285.85
Llanwnda	941.29	1,098.18	1,255.06	1,411.94	1,725.70	2,039.47	2,353.23	2,823.88	3,294.53
Llanycil	930.78	1,085.91	1,241.04	1,396.17	1,706.43	2,016.69	2,326.95	2,792.34	3,257.73
Llanystumdwy	929.03	1,083.86	1,238.70	1,393.54	1,703.22	2,012.89	2,322.57	2,787.08	3,251.59
Maentwrog	931.84	1,087.15	1,242.45	1,397.76	1,708.37	2,018.99	2,329.60	2,795.52	3,261.44
Mawddwy	934.25	1,089.96	1,245.67	1,401.38	1,712.80	2,024.22	2,335.63	2,802.76	3,269.89
Nefyn	946.87	1,104.68	1,262.49	1,420.30	1,735.92	2,051.54	2,367.17	2,840.60	3,314.03
Pennal	935.59	1,091.53	1,247.46	1,403.39	1,715.25	2,027.12	2,338.98	2,806.78	3,274.58
Penrhyndeudraeth	950.43	1,108.83	1,267.24	1,425.64	1,742.45	2,059.26	2,376.07	2,851.28	3,326.49
Pentir	945.52	1,103.11	1,260.69	1,418.28	1,733.45	2,048.63	2,363.80	2,836.56	3,309.32
Pistyll	943.93	1,101.26	1,258.58	1,415.90	1,730.54	2,045.19	2,359.83	2,831.80	3,303.77
Porthmadog	937.59	1,093.85	1,250.12	1,406.38	1,718.91	2,031.44	2,343.97	2,812.76	3,281.55
Pwllheli	945.23	1,102.77	1,260.31	1,417.85	1,732.93	2,048.01	2,363.08	2,835.70	3,308.32
Talsarnau	958.91	1,118.72	1,278.54	1,438.36	1,758.00	2,077.63	2,397.27	2,876.72	3,356.17
Trawsfynydd	941.10	1,097.95	1,254.80	1,411.65	1,725.35	2,039.05	2,352.75	2,823.30	3,293.85
Tudweiliog	927.59	1,082.19	1,236.79	1,391.39	1,700.59	2,009.79	2,318.98	2,782.78	3,246.58
Tywyn	954.09	1,113.10	1,272.12	1,431.13	1,749.16	2,067.19	2,385.22	2,862.26	3,339.30
Waunfawr	931.75	1,087.04	1,242.33	1,397.62	1,708.20	2,018.78	2,329.37	2,795.24	3,261.11

Treth Cyngor: Cyngor Gwynedd + Cyngor Cymuned + Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru
Council Tax : Cyngor Gwynedd + Community Council + North Wales Police and Crime Commissioner

	Band A	Band B	Band C	Band D	Band E	Band F	Band G	Band H	Band I
Aberdaron	1,120.96	1,307.79	1,494.61	1,681.44	2,055.09	2,428.75	2,802.40	3,362.88	3,923.36
Aberdyfi	1,127.31	1,315.20	1,503.08	1,690.97	2,066.74	2,442.51	2,818.28	3,381.94	3,945.60
Abergwyngregyn	1,119.70	1,306.32	1,492.93	1,679.55	2,052.78	2,426.02	2,799.25	3,359.10	3,918.95
Abermaw (Barmouth)	1,135.95	1,325.28	1,514.60	1,703.93	2,082.58	2,461.23	2,839.88	3,407.86	3,975.84
Arthog	1,115.84	1,301.81	1,487.79	1,673.76	2,045.71	2,417.65	2,789.60	3,347.52	3,905.44
Bala	1,123.53	1,310.79	1,498.04	1,685.30	2,059.81	2,434.32	2,808.83	3,370.60	3,932.37
Bangor	1,168.97	1,363.80	1,558.63	1,753.46	2,143.12	2,532.78	2,922.43	3,506.92	4,091.41
Beddgelert	1,122.89	1,310.03	1,497.18	1,684.33	2,058.63	2,432.92	2,807.22	3,368.66	3,930.10
Betws Garmon	1,115.37	1,301.27	1,487.16	1,673.06	2,044.85	2,416.64	2,788.43	3,346.12	3,903.81
Bethesda	1,139.68	1,329.63	1,519.57	1,709.52	2,089.41	2,469.31	2,849.20	3,419.04	3,988.88
Bontnewydd	1,131.41	1,319.98	1,508.55	1,697.12	2,074.26	2,451.40	2,828.53	3,394.24	3,959.95
Botwnnog	1,111.07	1,296.25	1,481.43	1,666.61	2,036.97	2,407.33	2,777.68	3,333.22	3,888.76
Brithdir & Llanfachreth	1,112.30	1,297.68	1,483.07	1,668.45	2,039.22	2,409.98	2,780.75	3,336.90	3,893.05
Bryncrug	1,126.98	1,314.81	1,502.64	1,690.47	2,066.13	2,441.79	2,817.45	3,380.94	3,944.43
Buan	1,113.80	1,299.43	1,485.07	1,670.70	2,041.97	2,413.23	2,784.50	3,341.40	3,898.30
Caernarfon	1,140.22	1,330.26	1,520.29	1,710.33	2,090.40	2,470.48	2,850.55	3,420.66	3,990.77
Clynnog Fawr	1,125.25	1,312.79	1,500.33	1,687.87	2,062.95	2,438.03	2,813.12	3,375.74	3,938.36
Corris	1,121.37	1,308.27	1,495.16	1,682.06	2,055.85	2,429.64	2,803.43	3,364.12	3,924.81
Criccieth	1,132.54	1,321.30	1,510.05	1,698.81	2,076.32	2,453.84	2,831.35	3,397.62	3,963.89
Dolbenmaen	1,122.68	1,309.79	1,496.91	1,684.02	2,058.25	2,432.47	2,806.70	3,368.04	3,929.38
Dolgellau	1,135.44	1,324.68	1,513.92	1,703.16	2,081.64	2,460.12	2,838.60	3,406.32	3,974.04
Dyffryn Ardudwy	1,131.61	1,320.22	1,508.82	1,697.42	2,074.62	2,451.83	2,829.03	3,394.84	3,960.65
Y Felinheli	1,125.93	1,313.58	1,501.24	1,688.89	2,064.20	2,439.51	2,814.82	3,377.78	3,940.74
Ffestiniog	1,185.01	1,382.52	1,580.02	1,777.52	2,172.52	2,567.53	2,962.53	3,555.04	4,147.55
Y Ganllwyd	1,126.00	1,313.67	1,501.33	1,689.00	2,064.33	2,439.67	2,815.00	3,378.00	3,941.00
Harlech	1,161.85	1,355.49	1,549.13	1,742.77	2,130.05	2,517.33	2,904.62	3,485.54	4,066.46
Llanaelhaearn	1,140.45	1,330.53	1,520.60	1,710.68	2,090.83	2,470.98	2,851.13	3,421.36	3,991.59
Llanbedr	1,132.18	1,320.88	1,509.57	1,698.27	2,075.66	2,453.06	2,830.45	3,396.54	3,962.63
Llanbedrog	1,120.64	1,307.41	1,494.19	1,680.96	2,054.51	2,428.05	2,801.60	3,361.92	3,922.24
Llanberis	1,127.47	1,315.39	1,503.30	1,691.21	2,067.03	2,442.86	2,818.68	3,382.42	3,946.16
Llandwrog	1,138.51	1,328.26	1,518.01	1,707.76	2,087.26	2,466.76	2,846.27	3,415.52	3,984.77
Llandygai	1,117.29	1,303.50	1,489.72	1,675.93	2,048.36	2,420.79	2,793.22	3,351.86	3,910.50
Llanddeiniolen	1,114.42	1,300.16	1,485.89	1,671.63	2,043.10	2,414.58	2,786.05	3,343.26	3,900.47
Llandderfel	1,114.93	1,300.76	1,486.58	1,672.40	2,044.04	2,415.69	2,787.33	3,344.80	3,902.27
Llanegryn	1,123.75	1,311.04	1,498.33	1,685.62	2,060.20	2,434.78	2,809.37	3,371.24	3,933.11
Llanelltyd	1,120.21	1,306.92	1,493.62	1,680.32	2,053.72	2,427.13	2,800.53	3,360.64	3,920.75
Llanengan	1,118.61	1,305.04	1,491.48	1,677.91	2,050.78	2,423.65	2,796.52	3,355.82	3,915.12
Llanfair	1,130.87	1,319.35	1,507.83	1,696.31	2,073.27	2,450.23	2,827.18	3,392.62	3,958.06
Llanfihangel y Pennant	1,137.01	1,326.52	1,516.02	1,705.52	2,084.52	2,463.53	2,842.53	3,411.04	3,979.55
Llanfrothen	1,124.87	1,312.35	1,499.83	1,687.31	2,062.27	2,437.23	2,812.18	3,374.62	3,937.06
Llangelynnin	1,118.84	1,305.31	1,491.79	1,678.26	2,051.21	2,424.15	2,797.10	3,356.52	3,915.94
Llangywer	1,122.30	1,309.35	1,496.40	1,683.45	2,057.55	2,431.65	2,805.75	3,366.90	3,928.05
Llanllechid	1,118.53	1,304.95	1,491.37	1,677.79	2,050.63	2,423.47	2,796.32	3,355.58	3,914.84
Llanllyfni	1,125.95	1,313.60	1,501.26	1,688.92	2,064.24	2,439.55	2,814.87	3,377.84	3,940.81
Llanor	1,116.30	1,302.35	1,488.40	1,674.45	2,046.55	2,418.65	2,790.75	3,348.90	3,907.05
Llanrug	1,132.23	1,320.93	1,509.64	1,698.34	2,075.75	2,453.16	2,830.57	3,396.68	3,962.79
Llanuwchllyn	1,124.21	1,311.58	1,498.95	1,686.32	2,061.06	2,435.80	2,810.53	3,372.64	3,934.75
Llanwnda	1,126.69	1,314.48	1,502.26	1,690.04	2,065.60	2,441.17	2,816.73	3,380.08	3,943.43
Llanycil	1,116.18	1,302.21	1,488.24	1,674.27	2,046.33	2,418.39	2,790.45	3,348.54	3,906.63
Llanystumdwy	1,114.43	1,300.16	1,485.90	1,671.64	2,043.12	2,414.59	2,786.07	3,343.28	3,900.49
Maentwrog	1,117.24	1,303.45	1,489.65	1,675.86	2,048.27	2,420.69	2,793.10	3,351.72	3,910.34
Mawddwy	1,119.65	1,306.26	1,492.87	1,679.48	2,052.70	2,425.92	2,799.13	3,358.96	3,918.79
Nefyn	1,132.27	1,320.98	1,509.69	1,698.40	2,075.82	2,453.24	2,830.67	3,396.80	3,962.93
Pennal	1,120.99	1,307.83	1,494.66	1,681.49	2,055.15	2,428.82	2,802.48	3,362.98	3,923.48
Penrhyndeudraeth	1,135.83	1,325.13	1,514.44	1,703.74	2,082.35	2,460.96	2,839.57	3,407.48	3,975.39
Pentir	1,130.92	1,319.41	1,507.89	1,696.38	2,073.35	2,450.33	2,827.30	3,392.76	3,958.22
Pistyll	1,129.33	1,317.56	1,505.78	1,694.00	2,070.44	2,446.89	2,823.33	3,388.00	3,952.67
Porthmadog	1,122.99	1,310.15	1,497.32	1,684.48	2,058.81	2,433.14	2,807.47	3,368.96	3,930.45
Pwllheli	1,130.63	1,319.07	1,507.51	1,695.95	2,072.83	2,449.71	2,826.58	3,391.90	3,957.22
Talsarnau	1,144.31	1,335.02	1,525.74	1,716.46	2,097.90	2,479.33	2,860.77	3,432.92	4,005.07
Trawsfynydd	1,126.50	1,314.25	1,502.00	1,689.75	2,065.25	2,440.75	2,816.25	3,379.50	3,942.75
Tudweiliog	1,112.99	1,298.49	1,483.99	1,669.49	2,040.49	2,411.49	2,782.48	3,338.98	3,895.48
Tywyn	1,139.49	1,329.40	1,519.32	1,709.23	2,089.06	2,468.89	2,848.72	3,418.46	3,988.20
Waunfawr	1,117.15	1,303.34	1,489.53	1,675.72	2,048.10	2,420.48	2,792.87	3,351.44	3,910.01

Cynnydd yn y Dreth Cyngor fesul Cymuned / Increase in Council Tax by Community

Cymuned / Community	Sylfaen Drethiannol / Taxbase (Band D)	Praesept / Precept £	Treth Cymuned / Community Tax	Treth Gwynedd / Gwynedd Tax	Treth Heddlu / Police Tax	Cyfanswm / Total (Band D) 2019/20	Band D 2018/19	Cynnydd / Increase 18/19 - 19/20	Cynnydd / Increase %
Aberdaron	553.03	15,000	27.12	1,376.22	278.10	1,681.44	1,585.53	95.91	6.0%
Aberdyfi	977.73	35,829	36.65	1,376.22	278.10	1,690.97	1,593.44	97.53	6.1%
Abergwyngregyn	118.92	3,000	25.23	1,376.22	278.10	1,679.55	1,584.53	95.02	6.0%
Abermaw (Barmouth)	1,154.94	57,300	49.61	1,376.22	278.10	1,703.93	1,606.16	97.77	6.1%
Arthog	617.35	12,000	19.44	1,376.22	278.10	1,673.76	1,577.60	96.16	6.1%
Y Bala	774.71	24,000	30.98	1,376.22	278.10	1,685.30	1,589.63	95.67	6.0%
Bangor	3,885.63	385,216	99.14	1,376.22	278.10	1,753.46	1,657.38	96.08	5.8%
Beddgelert	316.54	9,500	30.01	1,376.22	278.10	1,684.33	1,585.38	98.95	6.2%
Betws Garmon	138.73	2,600	18.74	1,376.22	278.10	1,673.06	1,577.73	95.33	6.0%
Bethesda	1,674.96	92,455	55.20	1,376.22	278.10	1,709.52	1,598.82	110.70	6.9%
Bontnewydd	432.27	18,500	42.80	1,376.22	278.10	1,697.12	1,596.64	100.48	6.3%
Botwnnog	447.42	5,500	12.29	1,376.22	278.10	1,666.61	1,570.72	95.89	6.1%
Brithdir & Llanfachreth	424.51	6,000	14.13	1,376.22	278.10	1,668.45	1,572.86	95.59	6.1%
Bryncrug	341.95	12,360	36.15	1,376.22	278.10	1,690.47	1,593.65	96.82	6.1%
Buan	228.88	3,750	16.38	1,376.22	278.10	1,670.70	1,574.97	95.74	6.1%
Caernarfon	3,543.60	198,488	56.01	1,376.22	278.10	1,710.33	1,615.00	95.33	5.9%
Clynnog Fawr	447.08	15,000	33.55	1,376.22	278.10	1,687.87	1,585.43	102.44	6.5%
Corris	303.66	8,425	27.74	1,376.22	278.10	1,682.06	1,582.91	99.15	6.3%
Criccieth	944.01	42,000	44.49	1,376.22	278.10	1,698.81	1,597.04	101.77	6.4%
Dolbenmaen	606.10	18,000	29.70	1,376.22	278.10	1,684.02	1,578.04	105.98	6.7%
Dolgellau	1,228.41	60,000	48.84	1,376.22	278.10	1,703.16	1,602.29	100.87	6.3%
Dyffryn Ardudwy	812.10	35,000	43.10	1,376.22	278.10	1,697.42	1,595.90	101.52	6.4%
Y Felinheli	1,157.21	40,000	34.57	1,376.22	278.10	1,688.89	1,589.03	99.86	6.3%
Ffestiniog	1,745.06	215,000	123.20	1,376.22	278.10	1,777.52	1,673.43	104.09	6.2%
Y Ganllwyd	86.50	3,000	34.68	1,376.22	278.10	1,689.00	1,592.01	96.99	6.1%
Harlech	791.40	70,000	88.45	1,376.22	278.10	1,742.77	1,647.50	95.27	5.8%
Llanaelhaearn	443.57	25,000	56.36	1,376.22	278.10	1,710.68	1,614.09	96.59	6.0%
Llanbedr	322.90	14,193	43.95	1,376.22	278.10	1,698.27	1,602.74	95.53	6.0%
Llanbedrog	713.19	19,000	26.64	1,376.22	278.10	1,680.96	1,583.58	97.38	6.1%
Llanberis	759.06	28,000	36.89	1,376.22	278.10	1,691.21	1,589.72	101.49	6.4%
Llandwrog	1,029.14	55,000	53.44	1,376.22	278.10	1,707.76	1,605.84	101.92	6.3%
Landygai	990.62	21,408	21.61	1,376.22	278.10	1,675.93	1,580.76	95.17	6.0%
Llanddeiniolen	1,836.69	31,800	17.31	1,376.22	278.10	1,671.63	1,573.00	98.63	6.3%
Llandderfel	497.72	9,000	18.08	1,376.22	278.10	1,672.40	1,576.18	96.22	6.1%
Llanegryn	159.72	5,000	31.30	1,376.22	278.10	1,685.62	1,590.20	95.42	6.0%
Llanelltyd	288.42	7,500	26.00	1,376.22	278.10	1,680.32	1,584.59	95.73	6.0%
Llanengan	2,119.89	50,000	23.59	1,376.22	278.10	1,677.91	1,581.80	96.11	6.1%
Llanfair	309.59	13,000	41.99	1,376.22	278.10	1,696.31	1,599.14	97.17	6.1%
Llanfihangel y Pennant	216.38	11,078	51.20	1,376.22	278.10	1,705.52	1,608.04	97.48	6.1%
Llanfrothen	221.28	7,300	32.99	1,376.22	278.10	1,687.31	1,586.61	100.70	6.3%
Llangelynnin	409.42	9,800	23.94	1,376.22	278.10	1,678.26	1,582.62	95.64	6.0%
Llangywer	137.30	4,000	29.13	1,376.22	278.10	1,683.45	1,586.42	97.03	6.1%
Llanllechid	340.89	8,000	23.47	1,376.22	278.10	1,677.79	1,580.42	97.37	6.2%
Llanllyfni	1,411.04	48,826	34.60	1,376.22	278.10	1,688.92	1,587.11	101.81	6.4%
Llannor	901.93	18,160	20.13	1,376.22	278.10	1,674.45	1,576.83	97.62	6.2%
Llanrug	1,135.80	50,000	44.02	1,376.22	278.10	1,698.34	1,595.55	102.79	6.4%
Llanuwchllyn	312.51	10,000	32.00	1,376.22	278.10	1,686.32	1,590.15	96.17	6.0%
Llanwnda	783.86	28,000	35.72	1,376.22	278.10	1,690.04	1,590.59	99.45	6.3%
Llanycil	200.54	4,000	19.95	1,376.22	278.10	1,674.27	1,579.02	95.25	6.0%
Llanystumdwy	866.24	15,000	17.32	1,376.22	278.10	1,671.64	1,575.79	95.85	6.1%
Maentwrog	280.90	6,051	21.54	1,376.22	278.10	1,675.86	1,579.90	95.96	6.1%
Mawddwy	350.59	8,820	25.16	1,376.22	278.10	1,679.48	1,583.01	96.47	6.1%
Nefyn	1,474.65	65,000	44.08	1,376.22	278.10	1,698.40	1,599.90	98.50	6.2%
Pennal	220.86	6,000	27.17	1,376.22	278.10	1,681.49	1,585.11	96.38	6.1%
Penrhyndeudraeth	772.99	38,200	49.42	1,376.22	278.10	1,703.74	1,604.80	98.94	6.2%
Pentir	1,188.82	50,000	42.06	1,376.22	278.10	1,696.38	1,602.59	93.79	5.9%
Pistyll	252.01	10,000	39.68	1,376.22	278.10	1,694.00	1,592.13	101.87	6.4%
Porthmadog	2,014.59	60,759	30.16	1,376.22	278.10	1,684.48	1,586.54	97.94	6.2%
Pwllheli	1,753.45	73,000	41.63	1,376.22	278.10	1,695.95	1,600.17	95.78	6.0%
Talsarnau	321.85	20,000	62.14	1,376.22	278.10	1,716.46	1,620.16	96.30	5.9%
Trawsfynydd	507.98	18,000	35.43	1,376.22	278.10	1,689.75	1,594.17	95.58	6.0%
Tudweiliog	461.40	7,000	15.17	1,376.22	278.10	1,669.49	1,571.43	98.06	6.2%
Tywyn	1,605.03	88,125	54.91	1,376.22	278.10	1,709.23	1,613.15	96.08	6.0%
Waunfawr	560.86	12,000	21.40	1,376.22	278.10	1,675.72	1,579.56	96.16	6.1%
Awdurdod			2019/20	2018/19		Authority			
Cyngor Gwynedd			1,376.22	1,300.53	5.8%	Gwynedd Council			
Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru			278.10	258.12	7.74%	North Wales Police & Crime Commissioner			
Cyngorau Cymuned (Cyfartaledd)			45.14	42.38	6.5%	Community Councils (Average)			
Cyfanswm			1,699.46	1,601.03	6.1%	Total			

Eitem 10

Adroddiad	Cyngor Llawn
Dyddiad	Mai 2, 2019
Teitl	Prif Negeseuon gan y Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol o ran perfformiad 2018/19
Awdur	Morwena Edwards, Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol
Argymhelliad	I dderbyn amlinelliad y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol ar y prif negeseuon o ran gwasanaethau cymdeithasol dros y flwyddyn 2018/19 yn ogystal a'r trawsffurfio i'r dyfodol

1. Cyd-destun

- 1.1 Bydd aelodau'r Cyngor yn ymwybodol ei bod yn ddyletswydd ar y Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol i adrodd ar berfformiad gwasanaethau cymdeithasol yn flynyddol. Gwneir hyn yn unol a'r gofyn o fewn Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (2014).
- 1.2 Bydd yr adroddiad blynyddol ar gael yn ei ffurf orffenedig ym mis Gorffennaf a bydd y Cyfarwyddwr yn sicrhau bod yr adroddiad hwn yn cael ei gylchredeg i aelodau'r Cyngor. Oherwydd ymrwymadau personol, yn anffodus ni fydd y Cyfarwyddwr ar gael i fynychu'r Cyngor Llawn i gyflwyno'r adroddiad ym mis Gorffennaf, felly eleni mae adroddiad cynnar lefel uchel yn cael ei gyflwyno.
- 1.3 Pwrpas yr adroddiad hwn gan y Cyfarwyddwr felly yw amlinellu i'r Cyngor y prif negeseuon am berfformiad gwasanaethau cymdeithasol fydd yn cael eu amlygu yn yr adroddiad blynyddol, yn ogystal a rhoi amlinelliad o'r prif heriau a rhaglenni trawsffurfio ar gyfer 2019/20.

2. Prif Negeseuon am Berfformiad 2018/19 gan y Cyfarwyddwr

- 2.1 Gallaf gadarnhau bod perfformiad gwasanaethau cymdeithasol ar gyfer y flwyddyn a fu wedi bod yn gadarnhaol. I ddod i'r casgliad hwn, rwy'n ystyried gwybodaeth a data eang, gan gynnwys barn defnyddwyr, staff a rheolwyr, ac wrth gwrs ein arolygwyr y AGC.
- 2.2 Rwyf wedi amlinellu ers sawl blwyddyn bellach ein bod ar siwrne o draws ffurfio, ac yn hynny o beth mae'n bwysig nodi y cynnydd ar y siwrne honno, ond hefyd wrth gwrs bod y gwasanaethau presennol mae unigolion yn ei dderbyn yn ddiogel ac mor addas a phosib tra'n trawsffurfio gwasanaethau.
- 2.3 Mae perfformiad y gwasanaethau perthnasol yn cael eu herio yn unol a threfniadau'r Cyngor a mae adroddiadau ar y perfformiad hwn yn cael eu cyflwyno gan yr aelodau

Cabinet perthnasol yn rheolaidd. Yn ogystal, mae cynrychiolwyr o'r Pwyllgor Craffu Gwasanaethau yn mynychu'r cyfarfodydd herio perfformiad.

- 2.4 Bydd yr adroddiad blynyddol, fel yr arfer, yn rhoi amlinelliad mwy trylwyr o'r perfformiad am y flwyddyn 2018/9 gan ei osod o dan safonau ansawdd sydd yn cael eu penderfynu gan y AGC. Bydd yr adroddiad hwn ar gael ym mis Gorffennaf 2019. Gallaf, serch hyn, roi gwybodaeth cynnar i chi ar y prif negeseuon fydd yn yr adroddiad hwnnw, sef:-

3.0 Diogelu

- 3.1 Mae diogelu y rhai mwyaf bregus yn ein cymdeithas yn brif flaenoriaeth i ni. Gallaf gadarnhau bod trefniadau cadarn yn eu lle ar gyfer plant a phobl ifanc a hefyd oedolion y sir.
- 3.2 Mae adroddiad archwilio cadarnhaol iawn wedi ei dderbyn gan yr AGC yn y maes plant sydd yn cadarnhau y farn sydd gennyf. O ran adolygiadau amddiffyn plant, mae 93% o'r adolygiadau hynny wedi cael eu gwneud o fewn yr amserlen statudol. Yn ogystal, mae'r gwaith o ddatblygu'n bellach y trefniadau a phrosesau diogelu ar gyfer 'oedolion mewn risg' yn bositif. O ran perfformiad yn y maes Diogelu oedolion, mae 90% o ymholiadau diogelu wedi cael eu gwneud o fewn yr amserlen statudol yn ystod y flwyddyn.
- 3.3 Bydd gwaith pellach yn digwydd yn y maes diogelu ar draws plant ac oedolion fel mae canllawiau ymarfer cenedlaethol yn cael eu cyhoeddi a mae eisoes gwaith penodol mwy cyffredinol yn digwydd o dan y Panel Strategol Diogelu i ymateb i'r heriau cynyddol sy'n ein wynebu yn y meysydd diogelu ehangach o ran diogelwch cymunedol.

4.0 Plant Mewn Gofal a'r swyddogaeth Rhiant Corfforaethol

- 4.1 Mae gan y Cyngor rôl benodol fel rhiant corfforaethol ar gyfer plant mewn gofal y sir. Gallaf gadarnhau bod Panel Rhiant Corfforaethol yn ei le a bod strategaeth newydd ar gyfer y maes wedi ei gytuno. Mae'r Panel wedi adnabod meysydd lle mae angen gwaith pellach er mwyn gwella y gefnogaeth i blant mewn gofal. Rwy'n hyderus y bydd y panel yn rhoi sylw i'r meysydd hyn ac yn sicrhau bod materion sydd angen sylw yn cael eu rhoi ar waith. Roedd yr AGC yn canmol gwaith y Panel ac yn hyderus bod y sylw priodol yn cael ei roi i'r maes gan y Cyngor.
- 4.2 O ran niferoedd plant mewn gofal o fewn y sir rydym wedi gweld cynnydd dros y flwyddyn, ac roedd y nifer plant mewn gofal ar ddiwedd Mawrth 2019 yn 247 o'u gymharu a 230 y llynedd, a 199 4 mlynedd yn ôl. Mae'r patrwm o gynnydd yn y niferoedd yn patrwm sydd yn cael ei weld hefyd ar lefel Cenedlaethol ac mae hyn yn derbyn sylw gan Llywodraeth Cymru. Serch hyn, mae'n bwysig nodi bod y canran o blant mewn gofal sydd yn parhau adref gyda'i rhieni hefyd wedi cynyddu dros yr un cyfnod, felly dylid nodi nad yw bod yn blentyn mewn gofal bob tro yn golygu gadael

rhieni. Ar ddiwedd Mawrth 2019, roedd 26% o'r nifer plant mewn gofal yn byw adref gyda'u rieni, o'r gymharu gyda 12% yn 2015.

4.3 Rwy'n fodlon ein bod yn adnabod a gweithredu ar risg i blant yn amserol, briodol ac effeithiol, a hefyd bod gennym wasanaethau ac ymyraethau addas ar gyfer cefnogi teuluoedd a phlant yn fuan. Mae gwaith da wedi digwydd dros y blynyddoedd a bu i'r AGC nodi hynny o fewn eu hadroddiad. Serch hyn, rydym yn awyddus iawn i wneud bob dim y gallwn i sicrhau bod y gefnogaeth fwyaf addas ar gael i deuluoedd fel bod pob plentyn yn cael y cyfle orau. Mae gwaith newydd ei cychwyn i edrych ar y gefnogaeth i bobl Gwynedd er mwyn gweld os yw'r trefniadau hyn gystal ac y gallent fod.

5.0 Gweithlu Gofal

5.1 Sylfaen unrhyw wasanaeth dda yw gweithlu cymwysedig a hyderus. Fel Cyfarwyddwr rwyf yn ymwybodol iawn bod gennym yng Ngwynedd weithwyr hynod ymrwymedig a phroffesiynol – bod rhain yn weithlu mewnol neu allanol. Mae'r newidiadau sydd ar y gweill o ran trawsffurfio gwasanaethau tra yr un pryd yn cynnal cefnogaeth i bobl yn golygu bod hi'n gyfnod anodd i staff.

5.2 Mewn sawl maes bellach mae newidiadau ar waith sydd yn golygu newid y ffordd o weithio. Rydym yn ceisio cefnogi staff drwy sicrhau bod hyfforddiant ar gael iddynt e.e. Ffordd Gwynedd, Canllawiau Deddfwriaeth. Mae ymdrech fawr yn mynd i geisio sicrhau bod staff yn cael eu rhyddhau o ddiwylliant rheolaeth gryf i un o ymddiriedaeth. Bydd y newid hyn yn cymryd amser i sefydlu, ond mae staff a rheolwyr yn adrodd eu bod yn gweld newid.

5.3 Rydym yn monitro morâl staff drwy drafodaethau ar sail timau penodol, ond hefyd drwy gymryd i sylw arolygon gan archwilwyr allanol. Mae rhan helaeth o'r rhain yn adrodd bod morâl staff mewnol y sir yn gadarnhaol, er y newid mawr sydd ar waith. Bydd angen wrth gwrs parhau i fonitro'r sefyllfa a pharhau i gefnogi timau ac yn enwedig y rhai sydd yn gweld y newid fwyaf anodd.

5.4 Mae sefyllfa o ran y gweithlu o rai o'r sefydliadau allanol e.e. cartrefi preswyl annibynnol, yn heriol a mae timau'r Cyngor yn gweithio gyda'r sefydliadau hyn i geisio ymateb yn gadarnhaol. Y prif broblemau maent yn adrodd yw problemau recriwtio a chadw staff.

5.5 Rydym wedi bod yn asesu a chynllunio am effaith Brexit ar y gwasanaethau hyn, ac mae cynlluniau yn eu lle ar gyfer ymateb i broblemau, ond nid yw'r sefydliadau hyn yn rhagweld problemau mawr yn y tymor byr. Bydd angen parhau i asesu'r effaith fel y daw effaith Brexit yn gliriach.

5.6 Mae gofalwyr (di-dâl) y sir yn amlwg yn rhan allweddol o'r darlun cyfan a mae'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a llesiant yn gosod gofyn i ni asesu anghenion gofalwyr gyda'r un blaenoriaeth a'r unigolion sydd yn derbyn gofal. Yn amlwg weithiau, mae'r gofalwyr hyn yn anodd i'w cyrraedd neu yn amharod i dderbyn cefnogaeth. Mae gwaith yn parhau i geisio gwneud hi'n haws i ofalwyr i gael cefnogaeth ac hefyd i ni

fod yn gweithio mewn ffordd sydd yn gwneud hi'n llawer haws i ofalu. Mae Strategaeth Rhanbarthol Gofalwyr wedi ei chytuno yn ystod y flwyddyn sydd wedi ei llunio ar y cyd gyda gofalwyr a bydd gwaith yn digwydd dros y misoedd nesaf i fesur sut mae Gwynedd yn perfformio yn erbyn y safonau/disgwyliadau hyn.

6.0 Mwy Na Geiriau

- 6.1 Rydym fel Cyngor wedi ymrwymo i Mwy na Geiriau o'r cychwyn cyntaf ers pan ei gyhoeddwyd ym mlwyddyn 2012 ac yn croesawu egwyddorion y Fframwaith Strategol Olynol a gyhoeddwyd ym mlwyddyn 2016.
- 6.2 Mae Cyngor Gwynedd yn gweithredu'n ddwyieithog ymhob agwedd o'i fusnes ers 1996 ac mae ei strategaeth o ran yr iaith Gymraeg wedi ymestyn i brosesau a gofynion recriwtio, casglu data, cytundebau, comisiynu, caffael a hyfforddiant. Gellir fod yn hyderus bod egwyddorion Mwy na Geiriau yn cael eu gweithredu oddi fewn i'r Cyngor ond nid oes yr un sicrwydd am ein darparwyr gofal preifat yng Ngwynedd.
- 6.3 Penderfynwyd cymryd camau i sicrhau bod egwyddorion Mwy na Geiriau yn ffrydio i bob agwedd o wasanaethau y byddwn yn ei gomisiynu, gan gynnwys adolygu ein cytundebau gyda darparwyr.
- 6.4 Wrth adolygu cytundebau, rydym yn gosod disgwyliad ar ddarparwyr gofal i gynnwys cymalau penodol parthed gofynion ieithyddol. Yn ogystal rydym yn gosod disgwyliad ar ddarparwyr i baratoi Polisi Iaith i ddangos sut y byddent yn cyflawni egwyddorion Mwy na Geiriau – y Cynnig Rhagweithiol - drwy ffurfio hunanasesiad a chreu cynllun gwella.
- 6.5 I gefnogi ein darparwyr gofal rydym wedi creu templed 'Polisi Iaith Gymraeg' ac wedi cynnig hyfforddiant i gyd fynd a'r polisi. Y cam nesaf fydd penderfynu ar drefn i fonitro ein cytundebau o ran y Polisi Iaith Gymraeg. Byddwn yn trafod ac ystyried y ffordd orau ymlaen gyda'n darparwyr a phartneriaid allweddol megis Arolygaeth Gofal Cymru.

7.0. Ariannol

- 7.1 Mae'r aelodau yn ymwybodol iawn o'r pwysau ariannol sydd ar y Cyngor yn gyffredinol a hefyd wrth gwrs sefydliadau eraill sy'n gweithio'n agos gyda'r Cyngor i ddarparu gwasanaethau hanfodol i bobl. Nid oes dewisiadau hawdd pellach, ond rwy'n cydnabod bod trefniadau ariannol y Cyngor wedi sicrhau bod gwasanaethau cymdeithasol Gwynedd wedi cael blaenoriaeth o ran ariannu costau cynyddol gwasanaethau a bod y drafodaeth o gwmpas cyflawni arbedion wedi bod yn briodol a chefnogol.
- 7.2 Mae'r Adran Oedolion, wedi gallu aros mwy neu lai o fewn eu cyllideb, ond mae'n bwysig nodi bod peth arian unwaith ac am byth wedi dod i fewn gan y Llywodraeth yn ystod y flwyddyn sydd wedi gwella'r sefyllfa. Mae cynlluniau arbedion trawsffurfiol iawn eu natur ar y gweill, a bydd angen cadw golwg agos arnynt i asesu eu llwyddiant o ran gwella gwasanaethau i bobl a gwneud hynny gyda llai o arian. Mae llwyddiant

rhai ohonynt hefyd yn ddibynnol ar gydweithrediad iechyd, ac er bod cydweithredu da iawn yn digwydd gyda'r Bwrdd Iechyd yn lleol, mae newid diwylliant a threfniadau gwaith ar draws sefydliadau yn gallu bod yn heriol ar adegau.

- 7.3 Mae'r Adran Plant wedi gorwario yn sylweddol ar ddiwedd y flwyddyn, er ymgais gref gan yr Adran i gadw o fewn eu cyllideb. Ymddengys bod sawl rheswm am y gorwario hyn, gyda'r prif reswm yn ymwneud a'r nifer cynyddol o blant mewn gofal mewn lleoliadau preswyl. Wrth gwrs, mae'r Adran yn ceisio sicrhau bod lleoliadau yn addas ond yn gost effeithiol hefyd, ond ymddengys bod natur anghenion y plant a sefyllfa'r farchnad o ran lleoliadau plant yn golygu bod costau lleoli wedi codi yn ddiweddar. Mae gwaith yn mynd rhagddo i geisio ymateb i hyn drwy edrych ar opsiynau rhanbarthol o ran datblygu lleoliadau.

8.0 Rhai o brif Lwyddiannau 2018/19

- 8.1 Fel wyf wedi adrodd eisoes, mae rhaglen o drawsffurfio ar y gweill o fewn gwasanaethau cymdeithasol ers sawl blwyddyn bellach. Dyma flas o brif lwyddiannau 2018/19.

- Agoriad Uned Ysbaid i blant Hafan y Sêr
- Arwain ar waith rhanbarthol o ddeall ymddygiad rhywiol anaddas gan blant yn well
- Llwyddo i gael Adroddiad CIW Plant a Phobl Ifanc arbennig o dda
- Agoriad Tai Gofal Ychwanegol Hafod y Gest
- Newidiadau amrywiol o ran "Gefnogaeth Rhagweithiol" yn y maes anabledau dysgu
- Datblygiadau amrywiol ar lefel lleol o ran Iechyd Meddwl – agor canolfan "Gallaf" yn Ysbyty Gwynedd
- Gwella siwrne cleifion rhwng eu cymuned a'r ysbyty ac adref
- Prosiect gwella darpariaeth gofal cartref drwy egwyddorion Ffordd Gwynedd ac yn benodol y peilot yn Bethesda
- Sefydlu trefniadau rhannu Gwybodaeth, Cyngor a Chefnogaeth/ Cynllun Cysylltwyr Cymunedol
- Datblygu mwy o gynlluniau a gwaith gyda'r prosiect Pontio Cenedlaethau

9.0 Prif Feysydd Trawsffurfio ar gyfer 2019/20

- 9.1 Bydd yr aelodau yn ymwybodol bod Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi "Cymru Iachach" ym mis Mai 2018, a bod y ddogfen hon yn ymateb i Adolygiad Seneddol Ionawr 2018. Credaf bod y cyfeiriad sydd yn cael ei osod gan y Llywodraeth yn gyson gyda'r cyfeiriad rydym wedi ei chytuno arni fel sir a bod ein gwaith trawsffurfio lleol yn gyson gyda'r hyn sydd yn cael ei amlygu fel yr ymarfer gorau.

- 9.2 Y prif raglenni gwaith ar gyfer y gwaith trawsffurfio:-

- Maes Pobl Hyn / Cymunedau
- Plant a Phobl Ifanc
- Iechyd Meddwl
- Anableddau Dysgu

9.3 O fewn y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (2014) mae gofyn am Fwrdd Partneriaeth Rhanbarthol ar gyfer y maes iechyd a gofal. Mae'r Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol wedi bod yn llwyddiannus yn derbyn grantiau penodol gan Llywodraeth Cymru o'r Grant Trawsffurfio ar gyfer cyflawni Cymru Iachach. Mae trefniadau lleol yn eu lle i sicrhau bod y natur gofynion lleol yn arwain beth sydd yn digwydd. Gallaf gadarnhau fel Cyfarwyddwr bod y grant yn mynd i fod yn helpu ni fel sir ar ein siwrne o drawsffurfio, a bod y bwriad yn llwyr gyd-fynd a'r hyn sydd eisoes wedi ei nodi o fewn Cynllun y Cyngor.

10. Cloi

10.1 Credaf felly bod perfformiad gwasanaethau cymdeithasol yn gadarnhaol ar gyfer y flwyddyn 2018/19. Mae'r gwaith yn mynd rhagddo o ran trawsffurfio a datblygu gwasanaethau i fod yn fwy berson canolog a sydd yn canolbwyntio ar beth sydd yn bwysig i bobl, a rwy'n fodlon gyda'r cynnydd sydd wedi ei wneud gyda'r rhaglenni gwaith hyn. Mi fydd y blynyddoedd nesaf yn rhai heriol yn sicr, a hynny oherwydd natur amlwg y maes, ond hefyd oherwydd yr hinsawdd ariannol a'r angen i barhau i drawsffurfio ein gwasanaethau tra yr un pryd yn cynnal gwasanaethau dydd i ddydd. Rwy'n hyderus y gallwn barhau i lwyddo gan fod gennym staff a rheolwyr arbennig o ymroddgar a thalentog ac eu bod yn deall beth sydd angen ei wneud. Rwyf hefyd yn llawn werthfawrogi ac yn diolch am y gefnogaeth mae aelodau'r Cyngor yn ei roi o ran y maes yma.

10.2 Hoffwn gymryd y cyfle i ddiolch i bawb sydd wedi chwarae eu rhan yn y perfformiad cadarn hwn. Mae'n amhosib i mi enwi pawb yn amlwg, ond mae fy niolch yn fawr i holl weithlu gofal y sir. Hoffwn ddiolch yn arbennig i'r ddau Bennaeth Adran a'u timau rheoli am eu cefnogaeth a'u hymroddiad dros y flwyddyn, a hefyd i'r Cynghorydd Gareth Roberts a'r Cynghorydd Dilwyn Morgan am eu gwaith a'u cefnogaeth hwy.

10.3 Mae'r adroddiad blynyddol cyflawn yn cael ei baratoi ar hyn o bryd ac y bwriad ydi ei gyhoeddi mis Gorffennaf. O fewn yr adroddiad hon byddaf yn gosod allan perfformiad gwasanaethau cymdeithasol yn fwy manwl yn erbyn y safonau ansawdd sydd yn cael eu gosod gan y AGC.

10.4 Gobeithio bod y trosolwg hwn wedi rhoi barn lefel uchel i chi ar berfformiad gwasanaethau cymdeithasol am 2018/19 ac ei fod wedi bod yn ddefnyddiol.

10.5 Os byddwch yn awyddus i drafod mater yn fwy manwl rwy'n hapus i chi gysylltu a mi.

Eitem 11

CYFARFOD	Y Cyngor Llawn
DYDDIAD	2il o Fai 2019
PWNC	Adroddiad blynyddol gan y Pennaeth Gwasanaethau Democratiaeth ar ran y Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth yng nghyswllt cefnogaeth i aelodau
PWRPAS	Cyflwyno'r adroddiad er gwybodaeth i'r holl aelodau.
AWDUR	Geraint Owen, Pennaeth Gwasanaethau Democratiaeth

1. Dan y Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, mae'r Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaidd yn gyfrifol am faterion penodol (dan Adran 11), fel a ganlyn:
 - Cyflawni rôl yr awdurdod lleol i benodi Pennaeth Gwasanaethau Democratiaidd
 - Adolygu'r gefnogaeth sydd ar gael yng nghyswllt staff, adeiladau ac adnoddau eraill sydd ar gael i'r Pennaeth Gwasanaethau Democratiaidd, er mwyn sicrhau eu bod yn ddigonol ar gyfer gofynion y rôl
 - Cynhyrchu adroddiad, o leiaf pob blwyddyn, i'w chyflwyno i'r Cyngor Llawn yng nghyswllt cefnogaeth i Aelodau.
2. Mae'n bleser gennyf gyflwyno'r adroddiad blynyddol i chi isod ar ran y Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth. Mae'r adroddiad ychydig yn wahanol eleni – yn fwy cryno. Mae'n canolbwyntio ar y datblygiadau a wnaethpwyd yn ystod y flwyddyn yn hytrach nag amlinellu'r holl gefnogaeth sydd ar gael i aelodau, sy'n gallu bod yn ail adroddus.
3. Rwy'n parhau i bwysleisio fod yn rhaid wrth ddeialog agored gyda chi fel Aelodau etholedig er mwyn sicrhau fod y gefnogaeth a ddarperir i chi yn ateb eich gofynion ar gyfer y rôl ac felly rwy'n eich annog i gysylltu gyda mi neu Gadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth petai unrhyw faterion y dymunwch eu codi.
4. Yn ogystal, dymunaf ddiolch i holl aelodau'r Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth am eu cefnogaeth dros y misoedd diwethaf ac edrychaf ymlaen i gyd-weithio gyda holl aelodau dros y misoedd a'r blynyddoedd i ddod.

ARGYMHELLIAD

5. Gofynnir i'r Aelodau dderbyn yr adroddiad a'i nodi er gwybodaeth.

ADRODDIAD BLYNYDDOL Y
PENNAETH
GWASANAETHAU
DEMOCRATIAETH
(2018-19)

- Cefnogaeth i Aelodau
Etholedig Gwynedd

RHOI POBL GWYNEDD YN GANOLOG I BOPETH RYDYM YN EI WNEUD • PUTTING THE
PEOPLE OF GWYNEDD AT THE CENTRE OF EVERYTHING WE DO

RHAGAIR

Mae adolygu'r gefnogaeth sydd ar gael i Aelodau etholedig er mwyn cyflawni y rôl yn rhan greiddiol o fy ngwaith i, ac mae mewnbwn a chefnogaeth aelodau y Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth yn fy nghynorthwyo i gyda'r gwaith pwysig yma.

Yn dilyn blwyddyn gyntaf brysur iawn yn 2017/18 yn sgil etholiadau Llywodraeth Leol Mai 2017, mae 2018/19 wedi bod yn fwy sefydlog, gyda chyfle i adlewyrchu rhywfaint ar y gefnogaeth sy'n cael ei gynnig. Unwaith eto eleni, rwy'n annog unrhyw aelod sydd eisiau trafod y gefnogaeth sydd ar gael i gysylltu gyda mi neu Gadeirydd neu aelodau'r Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth i drafod.

Mae'n bleser gennyf gyflwyno adroddiad blynyddol i Aelodau Cyngor Gwynedd. Mae'r adroddiad ychydig yn wahanol eleni, yn canolbwyntio ar ddatblygiadau 2018/19 a'r blaenoriaethau datblygu yn 2019/20 yn hytrach nag amlinellu'r holl ystod cefnogaeth sydd ar gael.

Unwaith eto, rwy'n diolch yn fawr i bawb am eu cefnogaeth ac edrychaf ymlaen at gydweithio dros y blynyddoedd i ddod.

A handwritten signature in black ink, which appears to read "Gareth Owen". The signature is fluid and cursive.

**Pennaeth Gwasanaethau Democratiaeth,
Pennaeth Adran Cefnogaeth Gorfforaethol**

Beth sydd wedi digwydd yn 2018/19?

Rydym yn parhau i fod yn darparu'r holl gefnogaeth arferol, sy'n cynnwys:

- ✓ Trefnu, cyhoeddi a chofnodi cyfarfodydd y Cyngor – yn amserol ac i safon uchel yn gyson. Mae 97% o raglenni yn cael eu cyhoeddi yn electroneg 5 diwrnod gwaith clir gan y Cyngor.
- ✓ Cydymffurfio gyda gofynion Panel annibynnol Cymru ar gydnabyddiaeth ariannol gan sicrhau talu cyflogau a threuliau aelodau yn amserol.
- ✓ Cefnogaeth wleidyddol i'r grwpiau gwleidyddol cymwys
- ✓ Adolygu'r cydbwysedd gwleidyddol yn unol â gofynion statudol
- ✓ Gwe-ddarlledu detholiad o gyfarfodydd
- ✓ Cynnal a chefnogi rhaglen hyfforddiant eang ar gyfer yr holl aelodau, gan gynnwys sesiynau 1-1 pan fo'r angen
- ✓ Cynnig sesiynau 1-1 i aelodau i drafod eu datblygiad personol
- ✓ Cefnogaeth Technoleg Gwybodaeth trwy'r Gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth
- ✓ Symleiddwyd ein proses o greu adroddiadau blynyddol gan aelodau, a chymau pellach wedi eu cymryd i symleiddio yn bellach ar gyfer eleni.
- ✓ Cefnogi'r broses craffu a chynnal sesiynau gwybodaeth ychwanegol

Yn ogystal, hoffwn dynnu eich sylw at y prosiectau penodol a nodir isod:

Ymgynghori gydag aelodau etholedig:

Dros gyfnod yr haf 2018 gofynnwyd i'r holl Aelodau am eu barn ynghylch y gwasanaeth a ddarperir gan y Tîm Gwasanaethau Democratiaeth, yn ogystal a beth ellid ei wneud i wella. Cafwyd nifer o ymatebion, gyda nifer yn datgan eu bod yn hapus iawn gyda'r gwasanaeth, yn arbennig y cymorth a'r gefnogaeth gan aelodau'r Tîm.

Rhodddwyd nifer o syniadau ynghylch beth ellir ei wella hefyd. Un o'r materion oedd yn cael mwyaf o sylw oedd cymorth i aelodau newydd. Mae'r syniadau oll wedi eu nodi, a byddant yn sicr o fod yn bwydo i mewn i'r gwaith paratoi ar gyfer Etholiadau Llywodraeth Leol nesaf. Yn ogystal, nodwyd llyfdd i wella gyda'r Porth Aelodau (gweler isod), sylwadau ynghylch hyfforddiant (gweler isod) a sylwadau ynghylch y ddarpariaeth TG (gweler isod)

Symud at Office 365:

Daeth i'r amlwg fod rhywfaint o rwystredigaeth yn parhau gyda'r ddarpariaeth Technoleg Gwybodaeth ar gyfer Aelodau etholedig, ac o wrando ar eich negeseuon bu newid yn y ddarpariaeth er mwyn cwrdd ag anghenion.

Wrth symud i ddarpariaeth Office 365, mae Aelodau bellach yn gallu cael mynediad i'w cyfrif ebost cynghorydd ac unrhyw ddogfennaeth sydd ganddynt o unrhyw leoliad. Mae nifer wedi adrodd fod gallu cael cipolwg ar eu ebyst ar eu ffonau symudol wedi gwneud y byd o wahaniaeth iddynt ac yn llawer iawn rhwyddach i ateb unrhyw ymholiad byr yn sydyn. Mae hefyd wedi galluogi cynghorwyr sy'n gweithio i gael mynediad i'w cyfrif Cynghorydd o unrhyw ddyfais arall, yn ogystal a gallu defnyddio'r peiriant Surface yn ystod cyfarfodydd pwyllgorau'r Cyngor.

Yn amlwg, mae datblygiadau ym maes technoleg yn symud yn hynod gyflym, ac felly byddwn yn parhau i roi sylw i'r maes yma. Os oes Aelod yn dymuno unrhyw gymorth pellach, cysylltwch gyda'r Tîm Technoleg Gwybodaeth ar gyfer materion technegol neu'r tîm hyfforddiant ar gyfer unrhyw gymorth wrth ddefnyddio'r teclynnau.

Porth Aelodau:

Mae defnydd o'r Porth Aelodau yn parhau yn isel. Rydym wedi parhau i geisio codi ymwybyddiaeth Aelodau o'r cynnwys, ond, wedi gwrandao ar sylwadau aelodau, rydym yn credu fod yn rhaid newid trywydd gyda'r ddarpariaeth yma. Rydym ar ddeall gennych fod y wybodaeth sy'n cael ei ddal ar y porth yn wybodaeth sy'n angenrheidiol i chi fel aelodau (yn arbennig unrhyw aelod newydd), ond fod y ffordd o gyrraedd y wybodaeth yn drwsgwl. Rydym wrthi'n gweithio ar symleiddio hyn gan anelu i gyflwyno datrysiaid i chi yn 2019/20.

Adolygu trefniadau craffu:

Sefydlwyd y trefniadau craffu cyfredol yn Mawrth 2017, gan weithredu'r model newydd o Fai 2017 ymlaen. Bryd hynny addawyd y byddem yn adolygu'r ddarpariaeth yn ystod 2018/19, a bu i'r gwaith hwnnw gychwyn yn Ionawr 2019. Mae'r gwaith yn parhau i fynd rhagddo ar hyn o bryd a bydd y gweithgor yn adrodd ar ganlyniadau'r gwaith yn fuan.

Sesiynau Gwybodaeth Arbennig:

Mae rhannu gwybodaeth gywir yn amserol yn her y mae'n rhaid i'r Cyngor ei hwynebu. Er mwyn rhannu gwybodaeth gyda'r holl aelodau cynhaliwyd nifer o sesiynau ar bynciau penodol eleni. Roedd rhai o'r sesiynau wedi eu hadnabod trwy'r drefn craffu, ble roedd ymdeimlad fod gwybodaeth am bwnc penodol yn berthnasol i'r holl aelodau. Trefnwyd sesiynau penodol i gyfarch diweddariadau gyda'r cais TwF economaidd Gogledd Cymru, datblygiadau ym myd Addysg a'r hyn oedd yn cael ei wneud i baratoi am Brexit. Yn ogystal, trefnwyd sesiynau ar draws y Sir i'r holl aelodau gogyfer trafod arbedion 2019-20.

Trefniadau anwytho a chefnogaeth i'r Aelodau Cabinet newydd

Rydych yn ymwybodol fod dau Aelod Cabinet newydd wedi eu penodi o Ebrill 1af 2019. Rydym wedi datblygu rhaglen anwytho ar gyfer yr aelodau newydd yn sgil siarad gydag aelodau cabinet eraill. Rydym yn llongyfarch y ddau aelod ac yn dymuno yn dda iddynt yn eu rolau newydd.

Rhesymoli niferoedd cyfarfodydd

Wrth adolygu gwaith y pwyllgor ers Mai 2017, daeth Aelodau'r pwyllgor i gasgliad mai doeth fyddai lleihau'r niferoedd cyfarfodydd a defnyddio'r amser i ddatblygu cefnogaeth i aelodau. Yn sgil hyn, bydd y pwyllgor yn cyfarfod dair gwaith yn hytrach na phedair yn ystod 2019/20.

Beth sydd ar y gweill ar gyfer 2019/20?

Mae lle i wella yn barhaus, ac mae'r cynlluniau isod ar y gweill o ran gwella'r ddarpariaeth i Aelodau Etholedig yn ystod 2019/20.

Prosiect Amrywiaeth:

Rydym yn parhau yn ymwybodol nad yw aelodaeth y Cyngor yn adlewyrchu trawsdoriad poblogaeth y Sir. Mae is-grwp o'r Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth wedi ei sefydlu eisoes i edrych ar ffyrdd o annog mwy o bobl ifanc, merched, yr anabl a rhai o gefndir lleiafrifol i ystyried sefyll i fod yn Gyngorwyr. Bydd y gwaith yma yn bwrw ymlaen yn ystod 2019/20.

Porth Aelodau a Thechnoleg Gwybodaeth:

Nodwyd eisoes nad yw defnydd y porth yn uchel, ond fod aelodau wedi nodi fod y wybodaeth arno yn ddefnyddiol iawn. Gan ein bod yn ymwybodol fod y platform ar gyfer defnyddio'r porth aelodau ddim yn hawdd i'r defnyddiwr, rydym yn ceisio sefydlu platform gwahanol sy'n llawer haws ei ddefnyddio.

Nid yw'r byd technegol yn aros yn llonydd yn hir. Diau y bydd ystyriaethau technegol i'w dwyn i'n sylw yn ystod y flwyddyn.

Mynediad o bell:

Yn ei gyfarfod ar 7fed o Fawrth, 2019 bu i'r Cyngor ddatgan Argyfwng Hinsawdd ac ymrwymo i gymryd camau pendant i leihau allyriadau carbon ac ymdrechu am ddyfodol di-garbon. Mewn ymateb rydym am edrych ar geisio cynyddu defnydd o fideo-gynhadledd ar gyfer cyfarfodydd anffurfiol ac ymchwilio ymhellach i wneud gwell defnydd o Skype.

Fel a nodais uchod, mae llawer o'r hyn sydd angen ei ddatblygu o ran cefnogaeth ar gyfer Aelodau Etholedig yn eich dwylo chi. Yn hyn o beth, gofynnaf i chi gysylltu os oes gennych unrhyw fater sydd angen sylw neu am wella'r ddarpariaeth sydd ar gael i'r holl aelodau.

Eitem 13

CYFARFOD	Y Cyngor Llawn
DYDDIAD	2il o Fai 2019
PWNC	Adroddiad blynyddol Craffu
PWRPAS	Cyflwyno'r adroddiad er gwybodaeth i'r holl aelodau.
AELOD ETHOLEDIG	Cynghorydd Beth Lawton, Cadeirydd Fforwm Craffu y Cyngor (ar ran y Cadeiryddion Craffu)
SWYDDOGION CYSWLLT	Vera Jones, Rheolwr Gwasanaethau Democratiaeth Gareth James, Rheolwr Aelodau, Cefnogi a Chraffu

1. Yn unol â chymal 7.4.4 o gyfansoddiad y Cyngor, "mae'n rhaid i'r Pwyllgorau Craffu adrodd yn flynyddol i aelodau'r Cyngor ar eu gwaith.
2. Mae'n bleser gennyf, fel Cadeirydd y Fforwm Craffu, gyflwyno'r darlun cryno yma o waith y pwyllgorau craffu dros y flwyddyn a fu yn 2018-19.
3. Hoffwn ddiolch i fy nghyd-gadeiryddion a'r holl aelodau craffu am eu gwaith caled a chyson drwy'r flwyddyn, a diolch hefyd i bawb sydd wedi cynorthwyo mewn unrhyw fodd gyda'r gwaith craffu.

ARGYMHELLIAD

4. Gofynnir i'r aelodau dderbyn yr adroddiad a'i nodi er gwybodaeth.

Adroddiad Blynyddol Craffu 2018-19

CRAFFU YNG NGWYNEDD

Cynghorydd
Simon Glyn

Cynghorydd
Beth Lawton

Cynghorydd
Eryl Jones-Williams

Cynghorydd
R. Medwyn Hughes

Cyflwyniad — Cadeiryddion

'Rydym yn craffu yng Ngwynedd er mwyn ceisio gwneud gwahaniaeth i drigolion y Sir.

Mae'r rôl craffu yn cadw hyd braich oddi wrth y gwasanaethau, gan gynnig argymhellion annibynnol i geisio gwella gwasanaethau a dal Aelodau Cabinet i gyfrif am eu perfformiad.

Mae aelodau'r tri pwyllgor craffu – Cymunedau, Addysg ac Economi a Gofal wedi gweithio'n ddygn gydol y flwyddyn er mwyn ceisio gwneud gwahaniaeth i drigolion Gwynedd ac mae'n diolch yn fawr iddynt. Diolch hefyd i aelodau y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu sydd a rôl i graffu materion corfforaethol yn ogystal a'u rôl archwilio. Derbyniwyd adroddiad calonogol gan Swyddfa Archwilio Cymru oedd yn nodi fod ein trefniadau craffu yng Ngwynedd yn arddangos gwelliant.

Fodd bynnag, nid da lle gellir gwell, ac felly rydym yn parhau i adolygu ein trefniadau er mwyn sicrhau bod craffu yn cyflawni ei rôl o gyfrannu at ddarparu'r gwasanaethau mwyaf effeithiol i'r dyfodol.

Wedi dwy flynedd yn cadeirio y pwyllgorau craffu, mae'n amser trosglwyddo'r awenau i gadeiryddion newydd o fis Mai 2019 ymlaen. Dymunwn yn dda i'r unigolion fydd yn ysgwyddo'r cyfrifoldeb pwysig hwn am y ddwy flynedd nesaf.

Mae ein diolch yn fawr hefyd i drigolion Gwynedd, i'r Aelodau Cabinet, asiantaethau eraill ac i swyddogion ar draws y Cyngor sy'n cefnogi'n hymdrechion i gyrraedd y nôd.

Cynghorydd Beth Lawton
Cadeirydd y Fforwm Craffu

Cadeiryddion ac Is-gadeiryddion Craffu 2018-19

Pwyllgor Craffu Cymunedau

Cadeirydd - Cyngorydd Simon Glyn
Is-gadeirydd - Cyngorydd Mike Stevens

Pwyllgor Craffu Gofal

Cadeirydd - Cyngorydd Eryl Jones-Williams
Is-gadeirydd - Cyngorydd Dewi Roberts

Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi

Cadeirydd - Cyngorydd Beth Lawton
Is-gadeirydd - Cyngorydd Paul Rowlinson

Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu

Cadeirydd - Cyngorydd R. Medwyn Hughes
Is-gadeirydd - Cyngorydd John Brynmor Hughes

Cynnwys

Pwyllgor Craffu Gofal

Gwasanaethau Anableddau Dysgu	Tud. 5
Adroddiad Blynyddol Cwynion—Oedolion (2017-18)	Tud. 5
Digartrefedd	Tud. 6
Awtistiaeth	Tud. 7
Pobl Ifanc sy'n gadael gofal y Cyngor	Tud. 8
Materion Eraill	Tud. 9

Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi

Cynllun Twf Economaidd Gogledd Cymru	Tud.10
Addysg yng Ngwynedd	Tud.11
Lleihau Baich Athrawon	Tud.12
Canolfannau Iaith	Tud. 12
Dyledion Pres Cinio	Tud. 12
Brexit	Tud. 13
Digwyddiadau yng Ngwynedd	Tud, 13
Materion Eraill	Tud. 14

Pwyllgor Craffu Cymunedau

Archwiliad yr Asiantaeth Safonau Bwyd	Tud. 15
Proses Dirprwyo gyda Threfniadau Cynllunio	Tud. 15
System Draenio Cynaliadwy	Tud. 16
Mân-ddaliadau	Tud. 16
Cynllunio a'r Iaith Gymraeg	Tud. 17
Materion Eraill	Tud. 18

Pwyllgor Craffu Gofal

GWASANAETHAU ANABLEDDAU DYSGU

Ym mis Medi 2018 fe ystyriwyd adroddiad a chynllun gweithredu a luniwyd gan yr Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant yn dilyn arolwg o Wasanaeth Anableddau Gwynedd gan Arolygaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru ac Arolygaeth Gofal Iechyd Cymru.

Materion a godwyd gan Aelodau'r Pwyllgor Craffu

- Awgrymwyd edrych yn fanylach ar y ffigyrau a dadansoddi rhesymau am wrthod ceisiadau am gymorth a chefnogaeth.
- Tra'n ddiolchgar am y gwaith ychwanegol oedd yn cael ei wneud gan rai aelodau staff, gofynnwyd i'r Aelod Cabinet ystyried oedd hyn yn gynaliadwy ac i drafod hyn gyda grwpiau'r trydydd sector.
- Nodwyd pryderon am yr ôl-groniad o asesiadau Amddifadu o Ryddid (DoLS – Deprivation of Liberty Safeguards). Cytunodd y Pennaeth i ddarparu gwybodaeth i'r Cadeirydd o ran cynnydd yn y cyswllt hwn.
- Gofynnwyd i'r Adran rannu gwybodaeth gyda'r Pwyllgor ynglŷn â'r Grŵp Traws ffurfio Aml-ddisgyblaethol.

Croesawyd y gwaith sydd wedi digwydd dros y ddwy flynedd a hanner ddiwethaf i geisio cyfarch argymhellion o'r arolwg a wnaed o'r Gwasanaeth. Roedd y Pwyllgor yn argyhoeddedig bod y Gwasanaeth yn symud i'r cyfeiriad cywir, ond yn cydnabod, ar yr un pryd, bod yna lawer o waith i'w wneud eto.

ADRODDIAD BLYNYDDOL CWYNIION – OEDOLION (2017-18)

Ym mis Mehefin 2018 fe ystyriwyd Adroddiad Blynyddol Cwynion (Oedolion) am 2017-18.

Prif bwyntiau o'r drafodaeth:

- Croesawyd yr enghreifftiau o lythyrau diolch o fewn yr adroddiad oedd yn galonogol dros ben.
- Cafwyd sicrwydd gan yr Aelod Cabinet bod yr Adran yn cymryd pob cŵyn o ddifri ac yn ceisio datrys problemau'n fuan.
- Awgrymwyd y byddai'n fuddiol i nodi dyddiad targed gweithredu yn y log "gwersi i'w dysgu" yn hytrach na nodi 'mor fuan ag sy'n bosibl' gan yna nodi'r rheswm os oes unrhyw fethiant i weithredu o fewn yr amserlen.
- Eglurwyd ei bod yn anodd casglu ystadegau a data oherwydd bod llawer o'r cwynion yn cael eu cyflwyno yn anffurfiol ac yn cael eu datrys yn syth gan y timau perthnasol.
- Nodwyd pryder ynglŷn a phrinder gofalmwyr, yn enwedig yn Nwyfor a Meirionnydd, a bod hyn yn ychwanegu at nifer y cwynion.

Penderfynwyd: Derbyn, nodi a diolch am yr adroddiad a'r ymatebion cadarnhaol a'u cyflwyno i'r Aelod Cabinet fel rhan o'i adroddiad i'r Cabinet.

Digartrefedd

Ym mis Medi 2018 cyflwynwyd adroddiad gan yr Aelod Cabinet Tai, Hamdden a Diwylliant yn nodi bod Cyngor Gwynedd wedi cynnal Adolygiad Strategol ar Ddigartrefedd yn unol a gofynion Deddf Tai Cymru (2014). Ategwyd bod casgliadau'r adolygiad yn gosod sylfaen i ddatblygu Strategaeth Ddigartrefedd a bod y Gwasanaeth Tai ar hyn o bryd yn ymgynghori ar gamau gweithredu lleol fyddai'n ymateb i amcanion a gofynion y Strategaeth.

Cyfeiriwyd at y crynodeb gweithredol a gynhwyswyd yn yr adroddiad oedd yn cynnig dadansoddiad manwl o lefelau a natur digartrefedd, awdit o'r gwasanaethau ac adolygiad o'r adnoddau sydd i'w cael ar gyfer digartrefedd yn y Sir. Ategwyd bod y crynodeb gweithredol yn darparu tystiolaeth ar gyfer Strategaeth Digartrefedd Rhanbarthol Gogledd Cymru ochr yn ochr a Chynllun Gweithredu Darpariaeth Leol Digartrefedd Gwynedd.

Yn ystod y drafodaeth yn y Pwyllgor, nodwyd y sylwadau canlynol gan Aelodau:

- Bod angen ystyried darpariaeth y sector breifat – angen sicrhau bod safon y tai yn cyrraedd y gofynion statudol
- Bod yr adolygiad yn cyfleu'r problemau ond dim datrysiadau
- Bod angen dod a mwy o dai gwag yn ôl i ddefnydd
- Wylfa – angen cydweithio gydag Ynys Môn i geisio adnabod elfennau fydd yn creu effaith
- Bod angen rhannu ymarfer da gyda chynghorau eraill.
- Awgrymu adolygu'r system pwyntiau – nid yw'r drefn bresennol yn adlewyrchu sefyllfa argyfyngus unigolion/teuluoedd
- A yw dyfodiad Airbnb yn lleihau niferoedd eiddo sydd ar gael ar gyfer cartrefi?
- Awgrym i greu rhestr o'r ddarpariaeth sydd ar gyfer y digartrefedd fesul ardal
- A oes modd i'r Cyngor sefydlu cwmni hyd braich i ddarparu tai cymdeithasol?

Nododd yr Aelod Cabinet bod adolygiad o'r system bwyntiau yn cael ei gynnal ac y bydd cyfle i ymgynghori ar y cynigion. Amlygwyd hefyd y caiff Strategaeth Tai ei chyflwyno yn fuan fydd yn adnabod meysydd penodol sydd angen sylw. Byddai hyn yn gyfle i ystyried syniadau amgen a chreadigol.

Penderfynwyd:

- **Derbyn yr wybodaeth**
- **Llongyfarch y Gwasanaeth am gyrraedd rhestr fer 'Cymorth Cymru'**
- **Gofyn i'r Aelod Cabinet gyfarch sylwadau'r Aelodau wrth lunio'r Strategaeth Tai**

Awtistiaeth

Ym mis Medi 2018 cyflwynwyd adroddiadau gan yr Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant, yr Aelod Cabinet Plant a Theuluoedd a'r Aelod Cabinet Addysg.

Sylwadau Aelodau

- Bod angen rhoi mwy o bwyslais ar gefnogi pobl cyn iddynt fynd yn ynysig a bod ymyrraeth gynnar yn arwain at arbediad ariannol yn y pen draw
- Ystyried penodi swyddog cydlynu gwasanaethau awtistiaeth
- Bod angen codi ymwybyddiaeth ysgolion o awtistiaeth fel y gellid ymyrryd yn yr ysgolion eu hunain ple gwelir plant yn isel ar y sbectrwm
- Nodwyd pryder yr Aelodau am ddyfodol y Ganolfan Awtistiaeth yn Ysgol Coed Mawr, Bangor a gofynnwyd am fanylion a diweddariad gan yr Aelod Cabinet Addysg.
- Mynegwyd pryder am anghysondeb y gwasanaeth a bod angen cysoni ar draws yr ysgolion.
- Gofynnwyd am adroddiad manwl i'r Pwyllgor am blant sy'n derbyn addysg yn all-sirol
- Pwysleisiwyd bod swydd y Rheolwr Gwasanaeth Plant a Theuluoedd yn swydd allweddol o fewn y gwasanaeth, ac er sicrhau dilyniant, erfyniwyd am gadw'r swydd, ar ôl i'r deilydd presennol ymddeol.
- Llongyfarchwyd a diolchwyd i staff Derwen am eu gwaith gwych.

Croesawyd y ffaith bod cydweithio rhwng y dair Adran a bod datblygiadau cadarn o safbwynt cydweithio gyda'r Bwrdd Iechyd.

Tud. 46

Pobl Ifanc sy'n gadael gofal y Cyngor

Ym mis Ionawr 2019 cyflwynwyd adroddiad yr Aelod Cabinet Plant a Phobl Ifanc sy'n darparu gwybodaeth i'r Pwyllgor ar bobl ifanc sy'n gadael gofal.

Ymhelaethodd yr Aelod Cabinet a'r swyddogion ar gynnwys yr adroddiad, gan hefyd ymateb i gwestiynau / sylwadau gan yr Aelodau. Amlygwyd y prif bwyntiau a ganlyn yn ystod y drafodaeth:-

- Llwyddiant y gwasanaeth a gynigir i bobl ifanc rhwng 21 a 25 oed gyda'r ffaith bod 38 o'r 40 achos sy'n agored wedi dewis parhau i dderbyn y gefnogaeth.
- Croesawyd y ffaith bod y cynghorwyr presennol yn cynorthwyo'r bobl ifanc i hawlio'r gefnogaeth i'r trefniadau cydweithio gyda'r prifysgolion, sydd bellach yn rhoi cydnabyddiaeth i sefyllfa pobl ifanc sy'n gadael gofal, e.e. drwy ganiatáu ymestyn hyd eu cwrs.
- Nodwyd ei bod yn amlwg bod dealltwriaeth yr Adran o ddatblygiad y bobl ifanc wedi gwella a'u bod felly'n gallu rhoi'r gefnogaeth briodol iddynt ar yr ad-eg iawn.
- Awgrymwyd bod geiriad llythyr y gwasanaeth at ymadawyr gofal (a gynhwyswyd yn yr atodiad i'r adroddiad) yn hir ac yn gymhleth ac y gallai fod yn fwy cynhwysol. Er hynny, cydnabyddir yr anhawster oherwydd y disgwyliad i'r llythyr gyd-fynd a chynnwys adroddiad y Comisiynydd Plant.
- Roedd yn dda gan yr Aelodau ddeall bod grwp brwdfrydig o bobl ifanc a gweithwyr yn awyddus i ail sefydlu Grwp Llety a Chefnogaeth Pobl Ifanc. Croesawyd y bwriad i ymgysylltu â'r bobl ifanc hynny drwy'r cyfryngau cymdeithasol.
- Pwysleisiwyd mai'r hyn sy'n bwysig yw bod pob unigolyn yn cyrraedd ei lawn botensial, ac er bod hynny'n cael ei fesur gan yr Adran, nid yw'n cael ei arddangos yn ystadegau'r Llywodraeth ar ganlyniadau TGAU plant mewn gofal.

Materion eraill sydd wedi cael sylw gan Aelodau'r Pwyllgor Craffu Gofal

- Anawsterau Recriwtio – disgwylir adroddiadau CELyn ac Adroddiad Bwrdd Iechyd Gofal Canolbarth Cymru
- Cwynion Gwasanaethau Cymdeithasol (Plant a Theuluoedd)
- Cyfarfodydd Achos ym Mhwllheli yn dilyn trosglwyddo o Frondeg i Ffordd y Cob
- Polisi Gosod Tai cymdeithasol
- Arolwg Gwasanaethau Plant a Theuluoedd Gwynedd
- Taliadau Tai dewisol

Materion eraill a gyfeiriwyd at Raglen Waith 2019-20

Cyfeiriwyd y canlynol at Raglen Waith Craffu y flwyddyn nesaf:

- Frondeg, Caernarfon – datblygu model lleety newydd ar gyfer oedolion gydag anableddau dysgu
- Effaith arbedion a thoriadau – ystyried effaith 10 mlynedd ers cyflwyno'r Strategaeth Arbedion gyntaf yn 2007 ym maes gofal
- Plant gydag anableddau – angen rhoi ystyriaeth cyson fel rhan o adroddiadau a phennu testun penodol i'w graffu
- Gordewdra
- Asesiad Anghenion Poblogaeth Lleol
- Pobl nad ydynt mewn Addysg, Hyfforddiant na Gwaith (NEETS)
- Gorwariant Gwasanaethau Plant a Theuluoedd

Materion a gyfeiriwyd ymlaen

Materion a gyfeiriwyd ymlaen i'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi:

Iechyd Meddwl Plant a Phobl Ifanc

Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi

Eleni, mae nifer fawr o eitemau a graffwyd gan y Pwyllgor wedi bod gerbron ar fwy nag un achlysur. Ymhellach, mae nifer o bynciau a graffwyd wedi arwain at gynnal sesiynau gwybodaeth arbennig i'r holl Aelodau yn sgîl argymhellion y Pwyllgor. Gweler y manylion isod.

north wales economic ambition board
bwrdd uchelgais economaidd gogledd cymru

CYNLLUN TWF ECONOMAIDD GOGLEDD CYMRU

Un o'r datblygiadau mwyaf eleni yw y gwaith rhanbarthol i sefydlu Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru. Mae'n ddatblygiad hynod gyffrous i'r Sir ac i'r rhanbarth yn ei gyfanrwydd. Mae'r Pwyllgor Craffu wedi ystyried y mater ar fwy nag un achlysur gan ddatgan:

- Bod budd economaidd am ddod i Wynedd yn sgîl y datblygiadau
- Bod risgiau ariannol yn cael eu cyfarch
- Bod statws i'r Gymraeg yn y Cyd-bwyllgor a'r holl drefniadau yn allweddol
- Bod angen herio'r trefniadau llywodraethu er mwyn sicrhau atebolrwydd gwleidyddol am ddatblygiadau rhanbarthol o fewn yr Awdurdod.

Argymhellwyd hefyd bod Cyngor Gwynedd yn ymgymryd a rôl awdurdod lletyol ar gyfer y datblygiad. 'Rydym yn falch iawn fod y Cyngor wedi ymgymryd a'r swyddogaeth honno.

Gan fod y gwaith hwn yn ddatblygiad mor allweddol, roedd aelodau'r Pwyllgor o'r farn y dylai holl Gynghorwyr Gwynedd fod yn ymwybodol o'r datblygiadau yn y maes. Felly, cynhaliwyd nifer o sesiynau i'r holl Aelodau er mwyn ceisio codi ymwybyddiaeth a sicrhau dealltwriaeth lawn o'r hyn y mae'r Cynllun yn ceisio ei gyflawni.

Addysg yng Ngwynedd

CANLYNIADAU ADDYSGIADOL HAF 2018

Bu i'r Pwyllgor edrych ar ganlyniadau'r Haf ar draws yr ystod oedran. Adroddwyd fel a ganlyn:

- Nodwyd bod gostyngiad sylweddol yng nghanlyniadau Saesneg, Cyfnod Allweddol 4 (TGAU), a bod newid di-rybudd yn ffiniau gradd-feydd y pwnc.
- Nodwyd pryder am yr effaith sylweddol ar yr unigolion oedd yn derbyn cymhwyster yn Haf 2018 a gofynnwyd i'r Aelod Cabinet drafod gyda Cymwysterau Cymru i sicrhau na fyddai yna unrhyw newid ffiniau i'r un graddau mewn unrhyw bwnc i'r dyfodol.
- Yn ogystal, mae aelodau'r Pwyllgor yn nodi'r effaith y mae hyn yn ei gael ar ein hathrawon, sy'n gweithio'n galed i geisio sicrhau bod ein pobl ifanc yn llwyddo.

Ymhellach, rhoddwyd sylw yn ystod y flwyddyn i gyrhaeddiad addysgol yn gyffredinol, ac mae'r Aelodau wedi mynegi eu rhwystredigaeth gyda'r gofynion adrodd ar berfformiad newydd a'r dasg anodd wedyn i graffu ar gyrhaeddiad. Mae'r Pwyllgor yn awyddus i graffu ar ganlyniadau er mwyn sicrhau chwarae teg i holl bobl ifanc Gwynedd yn ogystal a sicrhau fod y gefnogaeth briodol yn cael ei roi i gyrraedd yr ansawdd gofynnol ym mhob ysgol.

Mae'r Pwyllgor hefyd yn ymwybodol fod yna newidiadau pell gyrhaeddol ar y gweill ym myd Addysg. Unwaith eto, roedd aelodau'r Pwyllgor o'r farn bod yma fater penodol oedd o ddiddordeb i'r holl Aelodau. Cynhaliwyd sesiwn arbennig oedd yn agored i'r holl Aelodau i gael gwybodaeth am y datblygiadau hyn, gyda chyfle i holi swyddogion yr Adran a GwE ynglŷn â'r paratodau.

Lleihau Baich Athrawon

Cynhaliwyd sesiwn i graffu'r gwaith sy'n cael ei wneud i leihau'r baich ar athrawon (yn arbennig athrawon sy'n arwain ein hysgolion). Gwelwyd fod gwaith da wedi ei wneud i geisio osgoi dyblygu a rhoi llwyfan i arweinyddion ysgolion rannu ymarfer da. Roedd aelodau'r pwyllgor yn falch fod gwaith wedi ei wneud, ond yn nodi'r angen i barhau i geisio lleihau'r baich gweinyddol ar arweinyddion ysgolion i'r dyfodol mewn cydnabyddiaeth bod mwy o anghenion yn dod arnynt yn gyson.

Canolfannau Iaith

Cafodd y Pwyllgor Craffu gyfle i graffu ar y datblygiadau ym maes canolfannau iaith cyn i'r mater gael ei drafod gan y Cabinet. Rhoddwyd canmoliaeth uchel i waith y canolfannau yn y drafodaeth.

Dyledion Pres Cinio

Daeth i sylw'r Pwyllgor fod cryn ddyled yn cronni gyda thalu am ginio ysgol i ddisgyblion. Craffwyd ar y mater hwn, a heriwyd y gwasanaeth i fod yn mynd i'r afael gyda'r mater rhag gadael i deuluoedd gyrraedd dyled enfawr sy'n methu cael ei ad-dalu. Nodwyd bod camau mewn lle i wella'r sefyllfa, ond roedd ffocws hefyd ar yr angen i ymdrin a'r sefyllfa yn sensitif a galluogi teuluoedd i dalu fesul tipyn.

Tud. 51

Brexit

Mae 2018/19 wedi bod yn flwyddyn ple mae datblygiadau Brexit wedi cael cryn sylw! Mae'r Pwyllgor Craffu wedi rhoi sylw i Brexit o dan ddau bennawd penodol, sef:

- Cefnogaeth y Cyngor i fusnesau bychain i baratoi ar gyfer Brexit
- Paratodau Cyngor Gwynedd ar gyfer goblygiadau posib Brexit i'w wasanaethau.

Noder – gan ei fod yn faes gwaith ple bo newidiadau cyson i'r arweiniad a geir, mae'r sylwadau yn adlewyrchu'r sefyllfa a wynebwyd yn ystod 2018/19

Mae rhan sylweddol o'r gefnogaeth sydd ar gael i fusnesau yn cael ei ddarparu ar ran awdurdodau Cymru gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru. Bu i swyddog o'r Gymdeithas ymweld â'r Cyngor i roi diweddariad i Aelodau, a chafwyd diweddariad gan swyddogion y Cyngor ar y paratodau mewnol ar gyfer Brexit.

Digwyddiad beicio yn Dinas Mawddwy

Effaith Digwyddiadau yng Ngwynedd

Braf oedd cael y cyfle i graffu ar effaith digwyddiadau yng Ngwynedd a chael cyfle i ddeall yn iawn sut mae cyfraniad ariannol bychan gan y Cyngor yn caniatáu i wahanol rannau o'r Sir elwa'n sylweddol.

Craffwyd ar y prosiectau oedd yn derbyn cefnogaeth yn gyfredol, gan nodi fod pob ardal o Wynedd yn weithgar iawn ac yn derbyn cefnogaeth i'w digwyddiadau.

Coron Driphlyg yn Abersoch.

Materion eraill sydd wedi cael sylw gan y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi

Cipolwg yn unig o'r materion a graffwyd gan aelodau'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi sydd wedi ei nodi yma. Rhoddwyd sylw i nifer o feysydd eraill fel a nodir isod. Yn anffodus, ni lwyddwyd i roddi sylw i bopeth, a chyfeiriwyd rhai materion ymlaen i raglen waith 2019-20.

MATERION ERAILL GAFODD SYLW:

- Hafan a Harbwr Pwllheli
- Rôl Swyddogion Adfywio Bro
- Canolfannau Byw'n Iach Gwynedd
- Côt Drafft Anghenion Dysgu Ychwanegol
- Adroddiad Blynyddol Addysg

MATERION SYDD EISOES WEDI EU RHAGLENNU AR GYFER SYLW YN 2019-20:

- Strategaeth Iaith Uwchradd
- Siarter Iaith Cynradd
- Elwa o dwristiaeth

Pwyllgor Craffu Cymunedau

Archwiliad yr Asiantaeth Safonau Bwyd

Cyflwynwyd adroddiad gan yr Aelod Cabinet yn adrodd ar y cynnydd a wnaed i gyfarch 34 argymhelliad a gyhoeddwyd gan yr Asiantaeth Safonau Bwyd (ASB) yn dilyn ymchwiliad o ddarpariaeth gorfodaeth cyfraith bwyd y Cyngor. Adroddwyd ar y cynnydd a wnaed i gwrdd â'r argymhellion yn unol â'r cynllun yn y Pwyllgor Craffu Cymunedau ar y 10^{fed} o Hydref 2017.

Yn Chwefror 2018 bu i swyddogion yr Asiantaeth Safonau Bwyd ail ymweld a'r Gwasanaeth i asesu cynnydd pellach ar y Cynllun Gwella. Adroddwyd bod 20 o'r argymhellion yn parhau i fod ag angen gweithrediad pellach.

PENDERFYNWYD:

Derbyn cynnwys adroddiad Aelod Cabinet yr Amgylchedd, gan dderbyn nad yw'r Cyngor yn gallu cyflawni ei gyfrifoldebau statudol ym maes Safonau Bwyd.

Roedd Aelodau'r Pwyllgor Craffu yn dymuno tynnu sylw Aelodau'r Cabinet at eu cyfrifoldeb yn y maes yma, ac yn argymhell eu bod yn cysylltu'n syth gyda Llywodraeth Cymru i ofyn am adnoddau ychwanegol i gyflawni'r gofyniad statudol.

Proses Dirprwyo gyda Threfniadau Cynllunio

Cyflwynwyd adroddiad gan Bennaeth yr Adran Amgylchedd yn ymateb i bryderon ynglŷn â'r broses dirprwyo yng nghyd-destun penderfyniadau oedd yn ymwneud â Phlas Pistyll. Yn gynwysedig yn yr adroddiad cafwyd hanes cynllunio manwl y cais ynghyd â Chynlluniau Dirprwyo Cynllunio cyfredol a blaenorol Gwynedd. Nododd yr Aelod Cabinet ei fod wedi comisiynu darn o waith i gasglu gwybodaeth fyddai'n ymateb i bryderon a'r diffyg dealltwriaeth o sut cafwyd y penderfyniad ei wneud yn ogystal â darganfod os oedd y drefn dirprwyo wedi ei dilyn yn briodol.

System Draenio Cynaliadwy

Cyflwynwyd adroddiad gan Ymgynghoriaeth Gwynedd yn amlygu goblygiadau i'r Cyngor a datblygwyr drwy weithredu Atodlen 3 o Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dwr 2010. Yn unol a'r Ddeddf rhaid i ddatblygiadau newydd gynnwys nodweddion Systemau Draenio Cynaliadwy (SDC) sy'n bodloni safonau cenedlaethol. Nodwyd bod hi'n ofynnol i bob Awdurdod Lleol sefydlu corff fydd yn derbyn cymeradwyo, mabwysiadu a gorfodi nodweddion SDC, yn unol a'r Rheoliadau newydd – sef y Corff Cymeradwyo Systemau Draenio Cynaliadwy (CCS).

Yn ystod y drafodaeth yn y Pwyllgor, amlygwyd y pwyntiau canlynol gan Aelodau unigol:

- Bod pwysau o chostau cynyddol ar ddatblygwyr
- Byddai'r gost yn ychwanegu at bris gwerthiant tai ac felly y byddai'n amhosibl darparu tai fforddiadwy
- Bod hwn yn ofyn statudol pellach ar yr Awdurdod heb gyllid ychwanegol
- Bod angen sicrhau trefniadau da a thryloyw ynghyd â chreu perthynas dda gyda datblygwyr

Mân-ddaliadau

Cyflwynwyd adroddiad gan yr Uwch Reolwr Eiddo yn manylu ar egwyddorion rheoli stâd mân ddaliadau y Cyngor. Nodwyd, yn 2008, bod adolygiad cynhwysfawr wedi ei gynnal i edrych ar bwrpas y stâd, ei pherfformiad ariannol a'r trefniadau rheoli. Gyda degawd wedi mynd heibio ers yr adolygiad, ystyriwyd mai amserol fyddai ail ymweld â'r maes a chadarnhau'r rhesymeg sydd yn cefnogi pwysigrwydd parhau i ddarparu mân ddaliadau yn y Sir.

Yn dilyn trafodaethau, penderfynwyd derbyn yr adroddiad ac argymhellwyd i'r Aelod Cabinet ystyried sefydlu un panel ar draws y Sir gyda chyfansoddiad clir, ystyried sefydlu cwmni hyd braich yn y tymor hwy, cadw yr adnodd staff dros dro, ac ystyried ail-fuddsoddi unrhyw elw, tu hwnt i'r ffigur sydd wedi ei glustnodi, yn ôl yn y stâd.

Cynllunio a'r Iaith Gymraeg

- Mae cyfraith cynllunio yng Nghymru yn gymhleth ac yn anodd ei deall mewn manau.
- Gall cynllunio defnydd tir mewn ffordd effeithiol gyfrannu at ddatblygiad economaidd cadarn, at gadw asedau naturiol ac at wella ansawdd bywyd unigolion a chymunedau.
- Mae polisi cynllunio cenedlaethol yn darparu'r fframwaith polisi i awdurdodau cynllunio lleol baratoi eu Cynlluniau Datblygu yn effeithiol ac fe'i hategir gan Nodiadau Cyngor Technegol (NCT) ar bynciau penodol.
- Yn ogystal, mae modd i awdurdodau lleol lunio Canllawiau Cynllunio Atodi (CCA) er mwyn helpu i sicrhau y caiff polisïau eu deall yn well.
- Fe fabwysiadwyd Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd Gwynedd a Môn 2011-26 ym mis Gorffennaf 2017.
- Sefydlwyd Ymchwiliad Craffu ar 7 Rhagfyr 2017 i gyfrannu at lunio'r Canllaw Cynnal a Chreu Cymunedau Nodedig a Chynaliadwy.
- Cyflwynwyd argymhellion yr Ymchwiliad i gyfarfod y Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd ar 24 Ebrill 2018.

Dyma'r argymhellion:

- Cynnal ymgynghoriad cyhoeddus ar gyfer datblygiadau o 10+ o dai trefol a 5+ yn wledig.
- Datganiad iaith ac Asesiad iaith ar gyfer pob datblygiad sy'n mynd i ymgynghoriad cyhoeddus.
- Sicrhau mewnbwn arbenigol allanol ar Gynllunio Ieithyddol, Ymchwil, Dadansoddeg, Ymgynghori ac Ymgysylltu.
- Bod yr uchod yn cael cyfle i gyfrannu at y Canllaw drafft cyn ymgynghori arno'n gyhoeddus er mwyn uchafu gwerth o'r ymgynghoriad.

Tud. 56

Materion eraill sydd wedi cael sylw gan Aelodau'r Pwyllgor Craffu Cymunedau

Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus – Ystyried Prosiectau Blaenoriaethau Cynllun Llesiant Gwynedd a Môn

Gorfodaeth Gwastraff – ystyriwyd gwybodaeth gefndirol a sefydlwyd Ymchwiliad yn 2017. Mae'r Ymchwiliad yn parhau.

Toiledau Cyhoeddus – craffwyd y Strategaeth Toiledau drafft a gwnaed argymhellion i'r Cabinet.

Trosedd ac Anrhefn – ystyriwyd Adroddiad Blynyddol y Bartneriaeth Trosedd ac Anrhefn. Roedd yr Aelodau'n hapus gyda gwaith y Bartneriaeth.

Trefniadau Rheoli Parcio – ystyriwyd opsiynau ar gyfer cynhyrchu incwm parcio a chyllido datblygiadau gan gynnwys mannau gwefru ceir trydan ar draws y Sir.

Trosi Adeiladau Amaethyddol – ystyriwyd gwybodaeth a rhwystrau i bobl leol ac yn 2017 gofynnwyd i'r Aelod Cabinet lobîo'r Llywodraeth er mwyn gwella'r sefyllfa.

Gor-ddatblygiad Meysydd Carafanau

Cludiant

Iechyd a Lles Anifeiliaid

Eitem 14

CYFARFOD	Y CYNGOR LLAWN
DYDDIAD	2il o Fai 2019
TEITL YR ADRODDIAD	CYDBWYSEDD GWLEIDYDDOL Y CYNGOR
PWRPAS	Adolygiad blynyddol o gydbwysedd gwleidyddol y Cyngor
ARGYMHELLIAD	Dyrannu seddau ar Bwyllgorau'r Cyngor.
AWDUR	Geraint Owen Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd

1. CYFLWYNIAD

1.1 Adroddwyd yng nghyfarfod y Cyngor llawn ar 12fed o Orffennaf, 2018 fod cyfansoddiad gwleidyddol y Cyngor fel a ganlyn:-

Plaid Cymru	41
Annibynnol	22
Llais Gwynedd	6
Grwp Annibynnol Unedig Gwynedd	3
Aelod Unigol	3

Cyfanswm **75**

1.2 Ers hynny, rydym wedi derbyn un ymddiswyddiad fel a ganlyn:

- Cynghorydd Sian Wyn Hughes, Ward Morfa Nefyn, (Grwp Plaid Cymru).

1.3 Nid oes is-etholiad wedi ei gynnal hyd yma.

1.4 Yn unol â gofynion statudol, mae'n ofynol cynnal adolygiad blynyddol o gydbwysedd y Cyngor. Bellach, felly, mae cyfansoddiad gwleidyddol y Cyngor fel a ganlyn:-

Plaid Cymru	40
Annibynnol	22
Llais Gwynedd	6
Grwp Annibynnol Unedig Gwynedd	3
Aelod Unigol	3

Cyfanswm **74**

2. DYRANIAD Y SEDDAU AR BWYLLGORAU

2.1 I atgoffa'r aelodau, nodir yma'r pedair prif reol yn Neddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 ynglŷn â dyrannu seddau:-

- 2.2 (a) Ni chaiff pob sedd ar bwyllgor ei dyrannu i'r un grŵp gwleidyddol;
- (b) Rhaid dyrannu mwyafrif y seddau ar bwyllgor i grŵp gwleidyddol os yw nifer y personau sy'n perthyn i'r grŵp yn fwyafrif o aelodau'r Cyngor;
- (c) Yn amodol ar baragraffau (a) a (b) uchod, bydd nifer y seddau ar y pwyllgorau cyffredin a ddyrennir i bob grŵp gwleidyddol yr un fath â'r nifer o'r holl seddau sydd gan aelodau'r grŵp hwnnw ar y Cyngor;
- (ch) Yn amodol ar (a),(b) ac (c) uchod, bydd nifer y seddau ar bwyllgor a ddyrennir i bob grŵp gwleidyddol yr un gyfran o'r seddau ar y pwyllgor â'r nifer o seddau sydd gan aelodau'r grŵp hwnnw ar y Cyngor.
- 2.3 Er mwyn sicrhau y glynir wrth y rheolau hyn, mae'r Cyngor wedi bod yn ymdrin â phwyllgorau mewn blociau gwahanol yn y gorffennol. Mae hyn yn ei gwneud yn haws i sicrhau y glynir wrth reol (c) ym mharagraff 2.2 uchod hefyd.

3. NEWIDIADAU I DDYRANIAD Y SEDDAU AR BWYLLGORAU

- 3.1 Mae'r tabl yn Atodiad A yn cadarnhau pa bwyllgorau sydd i'w sefydlu ar gyfer y flwyddyn fwrdeistrefol. Mae'r tabl hefyd yn cadarnhau'r uwch-gyflogau sydd i'w talu.
- 3.2 Er y newid a nodir yn 1.2 uchod, mae'r dyraniad seddi ar sail cydbwysedd gwleidyddol yn parhau yn ddi-newid.
- 3.3 Gofynnir i'r Cyngor fabwysiadu'r dyraniad seddau yn unol â'r cydbwysedd gwleidyddol fel a nodir yn **Atodiad A**.

4. CADEIRYDDIAETHAU AC IS-GADEIRYDDIAETHAU

- 4.1 Er mwyn ymateb i ofynion Mesur Llywodraeth Leol (2011) o ran dyrannu'r cadeiryddiaethau ac is-gadeiryddiaethau, rhennir y pwyllgorau i flociau ar wahân.
- 4.2 Yn unol â gofynion adrannau 66-75 Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, mae'n ofynnol dyrannu cadeiryddiaethau'r pwyllgorau craffu er mwyn sicrhau, cyn belled ag y bo modd, fod cydbwysedd gwleidyddol yn cael ei adlewyrchu yn y cadeiryddiaethau hynny, a bod y grwpiau nad ydynt yn cael eu cynrychioli ar y weithrediaeth yn cael cyfran deg o'r cadeiryddiaethau.
- 4.3 Yr unig bwyllgorau y mae eu cadeiriau i'w dyrannu ar sail cydbwysedd gwleidyddol yw'r Pwyllgorau Craffu (nodir yn 4.4 isod). Mae'r adolygiad blynyddol yn cadarnhau fod Cadeiryddiaeth dau o'r pwyllgorau craffu i'w dynodi i'r Grwp Annibynnol ac un o'r Cadeiryddiaethau i Grwp Plaid Cymru.
- 4.4 Yn unol â chytundeb Grŵp Busnes y Cyngor, awgrymir dyrannu y cadeiryddiaethau fel a ganlyn i adlewyrchu'r arferiad i'r is-gadeiryddion gamu i'r gadeiryddiaeth yn naturiol:

Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi
Pwyllgor Craffu Cymunedau
Pwyllgor Craffu Gofal

Grwp Plaid Cymru
Grwp Annibynnol
Grwp Annibynnol

- 4.5 Yn unol ag adran 83 o'r Mesur, ni chaiff cadeirydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu fod yn aelod o grŵp gwleidyddol sy'n cael ei gynrychioli ar y weithrediaeth.
- 4.6 Nid oes unrhyw ddarpariaeth statudol na chyfansoddiadol yn rheoli'r penodiadau i'r is-gadeiryddiaethau nac i gadeiryddiaethau gweddill y pwyllgorau (heblaw na chaiff aelod o'r weithrediaeth gadeirio'r Pwyllgor Trwyddedu).
- 4.7 Y pwyllgorau eu hunain fydd yn ethol eu cadeirydd yn yr achosion hyn yn amodol ar y rheolau gweithdrefn sy'n cyfyngu tymor Cadeirydd i 2 flynedd.

5. ARGYMHELLIAD

5.1 Gofynnir i'r Cyngor:

- fabwysiadu'r rhestr o bwyllgorau ac is-bwyllgorau i'w sefydlu ar gyfer y flwyddyn fwrdeistrefol fel a nodir yn **Atodiad A**, ynghyd â mabwysiadu'r dyraniad seddau a nodir yn yr atodiad.
- ddirprwyo'r hawl i'r Pennaeth Gwasanaethau Democraidd wneud penodiadau i'r pwyllgorau ar sail cydbwysedd gwleidyddol ac yn unol â dymuniadau'r grwpiau gwleidyddol
- mabwysiadu cadeiryddiaethau'r pwyllgorau craffu ar sail cydbwysedd gwleidyddol, fel a ganlyn:

Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi
Pwyllgor Craffu Cymunedau
Pwyllgor Craffu Gofal

Grwp Plaid Cymru
Grwp Annibynnol
Grwp Annibynnol

ATODIAD A – DYRANIAD SEDDI AR BWYLLGORAU

A	Plaid Cymru	Annibynnol	Llais Gwynedd	Annibynnol Unedig Gwynedd	Aelod Unigol	Cyfanswm
Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi	10	5	2	1		18
Pwyllgor Craffu Cymunedau	10	5	2	0	1	18
Pwyllgor Craffu Gofal	10	5	1	1	1	18
Archwilio a Llywodraethu	10	5	1	1	1	18

B	Plaid Cymru	Annibynnol	Llais Gwynedd	Annibynnol Unedig Gwynedd	Aelod Unigol	Cyfanswm
Gwasanaethau Democraataidd	8	5	1	1		15
Cynllunio	8	4	1	1	1	15
Trwyddedu Canolog	8	4	1	0	2	15
Iaith	8	5	1	1		15
Penodi Prif Swyddogion	8	5	2	0		15
Apelau Cyflogaeth	4	2	1	0		7
Nifer y seddau	84	45	13	6	6	154

C	Plaid Cymru	Annibynnol	Llais Gwynedd	Annibynnol Unedig Gwynedd	Aelod Unigol	Cyfanswm
Pensiynau	4	2	0	0	1	7
Cydbwyllgor Ymgynghorol Lleol	6	3	1	1		11
CYSAG	4	3	0	0		7
Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y cyd	5	2	1	0		8

Cyfanswm y seddau	103	55	15	7	7	187
--------------------------	------------	-----------	-----------	----------	----------	------------

Yn unol â phenderfyniad blaenorol y Cyngor telir yr uwch gyflogau a ganlyn:

- Arweinydd
- Dirprwy Arweinydd

- 8 aelod arall o'r Cabinet
- Arweinydd yr Wrthblaid fwyaf
- Cadeiryddion Pwyllgorau
 - Pwyllgor Craffu (x3)
 - Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu
 - Pwyllgor Cynllunio
 - Pwyllgor Trwyddedu (Canolog a Chyffredinol yn cael ei gyfrif fel un Pwyllgor)
 - Pwyllgor Pensiynau